

KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır

DIPLOMAT

H.Əliyev

№ 21 (169), 04 - 10 iyul, Hezfan sal 2012
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û siyasi

Qiyməti: 40 qəpik
Həjaye:

**Bilirsən, nə etmiş kürdlər bir zaman?
Qurtarmış İslamı çox ağır dardan!**

**Qədim Avropanın xaçpərəstləri,
Yüz illər sındırmış göy məscidləri.**

**Müsəlman keçmişin öyrənsə əgər,
Kürdün dərgahına daim baş əyər.**

Səhəddin Eləgü

Səh. 2

**İlham Əliyev Naxçıvan–Culfa
magistral avtomobil yolunun
açılışında iştirak etmişdir**

Səh. 9

**Serokê Herêma Kurdistanê ji aliyê
Serok Talebanî ve hate pêşwazî kirin**

Səh. 15

**Специальный представитель
президента России встретился
с руководством Kurdistan**

Səh. 4

**KAMALİSTLƏR BÖYÜK HEYDƏR ƏLİYEV
SİYASƏTİNİ ÖYRƏNMƏLİDİRLƏR!**

Səh. 3

Qəhrəmanlar unudulmur

Səh. 5

**HEÇ KƏS KÜRD VƏ AZƏRBAYCAN
XALQLARININ BİRLİYİNİ POZA BİLMƏZ!**

Səh. 9

Hasip Kaplan: Küçikê min xwarin

**ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN «ŞƏRƏFNAMƏ»
ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ**

Səh. 7

Türkiyə yekemîn welat e serxwebûna Kurdistanê nas dike

Səh. 14

**1905-06-cı illərdə erməni-müsəlman
davasında Kürd xalqının rolu**

Səh. 8

Serok Barzanî behsa hestên xwe dike

Səh. 3

Merasima pêşwazîkirina 730 termên enfalkiriyan

Səh. 9

Kurdên Xorasanê: Em Ji Rojhilatê Kurdistanê Cuda Ne!

Səh. 4

Səh. 6

AX, HELEBCE!

Səh. 14

**Erdogan û Kiliçdaroglu
çarşemê dicivin**

Səh. 6

YALAN DÜNYASAN

Hörmətli oxucular!
Böyük Heydər Əliyev demokratiyasından bütün xalqlar kimi, Azərbaycanın ayrılmaz qanadı olan kürd xalqının mədəniyyətinin inkişafı üçün, xalqımıza verilən imkanlardan istifadə edərək, "Diplomat" qəzeti işıq üzü görür.
Qəzetimizin inkişafı üçün, Azərbaycanda yaşayan kürd xalqının, iş adamlarının abunə olması vacibdir.
3 aylıq abunə - 5 manat, 6 aylıq - 10 manat, 1 illik - 20 manat.
Redaksiya heyəti

İlham Əliyev Naxçıvan–Culfa magistral avtomobil yolunun açılışında iştirak etmişdir

Prezident İlham Əliyev muxtar respublikaya səfəri çərçivəsində Naxçıvan–Culfa magistral avtomobil yolunun açılışında iştirak etmişdir. Dövlət başçısı əvvəlcə yolun texniki-iqtisadi göstəriciləri ilə bağlı məlumatları əks etdirən stendlə tanış oldu.

Məlumat verildi ki, Azərbaycan Prezidentinin tapşırıqlarına əsasən, regionlarda yol-nəqliyyat infrastrukturunun yaxşılaşdırılması istiqamətində silsilə tədbirlər həyata keçirilir. Muxtar respublikada əsas strateji magistrallardan olan Naxçıvan-Culfa yolunun tikilməsi bu baxımdan mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bildirildi ki, uzunluğu 32,4 kilometr olan yol asfalt-beton örtüklüdür. Yolun torpaq hissəsinin eni 25, asfalt hissəsinin eni isə 17,2 metrdir. Dördzolaqlı yolun üzərində 103 suötürücü qurğu inşa olunmuşdur. İpək yolunun bir hissəsi olan Naxçıvan-Culfa magistralının çəkilməsi muxtar respublikaya yük daşımalarının həcmnin artmasına geniş imkan yaradır.

Tranzit imkanları yüksək qiymətləndirilən yol Culfa və Babək rayonlarını Naxçıvan şəhəri ilə birləşdirən mühüm nəqliyyat qovşağıdır. Bir neçə il əvvəl Prezident İlham Əliyev regiona səfəri çərçivəsində muxtar respublikanı Türkiyə ilə birləşdirən Naxçıvan-Sədərək yolunun açılışında da iştirak etmişdi.

Prezident İlham Əliyev Naxçıvan-Culfa magistral yolunun rəmzi açılışını bildiren lenti kəsdi. Yolun açılış mərasimindən sonra dövlətimizin başçısı burada Naxçıvan ictimaiyyətinin nümayəndələri ilə görüşdü. Dövlət başçısı mərasimdə çıxış etdi.

Prezident İlham Əliyevin çıxışı

- Əziz dostlar, mən sizin hamınızı Naxçıvan-Culfa magistral avtomobil yolunun açılış münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Bu yolun tikilməsi Naxçıvan Muxtar Respublikasında gedən böyük quruculuq işlərinin bir hissəsidir. Naxçıvan sözün əsl mənasında inkişaf edir. Naxçıvanda bütün sahələrdə çox uğurlu inkişaf prosesi gedir. Dinamik inkişafdır. Bütün iqtisadi göstəricilərimiz çox yaxşıdır. Həm sənaye istehsalı artır, yeni müəssisələr açılır. Ümumi daxili məhsul artır. Bu gün Naxçıvanda olarkən, bir neçə yeni obyektin açılışında iştirak edərkən bir daha görəəm ki, hər bir sahədə uğurlu inkişaf gedir, hər bir sahəyə böyük diqqət göstərilir.

Bu, məni çox sevindirir. Çünki bu, Heydər Əliyev siyasətinin tənənəsidir. Ulu öndərin rəhbərliyi altında ölkəmiz böyük inkişaf yolu keçmişdir. Bu gün bütün sahələrdə, bütün bölgələrdə və o cümlədən Naxçıvanda Heydər Əliyev siyasəti uğurla icra edilir. Bu siyasət milli maraqlarımızın müdafiə edilməsi üçün yeganə düzgün siyasətdir. Ölkəmizin dinamik inkişafı göstərdi ki, bu siyasətə alternativ yoxdur. Biz iki gün bundan əvvəl Respublika Gününü qeyd etdik. Keçən il müstəqilliyimizin bərpasının 20 illik yubileyini keçirdik. Mən bu tədbirlərdə iştirak

edərkən bir fikri daim vurğulayıram ki, müstəqilliyə gedən yol Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə məhz Naxçıvanda başlamışdır. Məhz onun sədrliyi ilə Naxçıvanın Ali Məclisinin sessiyasında müasir tariximizdə ilk dəfə olaraq Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli bayrağı dövlət bayrağı kimi təsdiq edilmişdir və Azərbaycanın Milli Məclisinə müraciət edilmişdir ki, milli bayrağımızı dövlət bayrağı kimi təsdiq etsin. Məhz Naxçıvanda ulu öndərin

rəhbərliyi ilə aparılan siyasət nəticəsində Naxçıvanın ərazi bütövlüyü təmin edilmişdir. Erməni düşmənləri Naxçıvana da göz dikmişlər və Naxçıvanın işğalı onların planlarında var idi. Heydər Əliyevin qətiyyəti və müdrikliliyi bu planları alt-üst etdi. Bu gün Naxçıvan sürətlə inkişaf edir.

O vaxt Sovet İttifaqının saxlanması-na dair Azərbaycanda referendum keçirilmişdi. Ancaq Naxçıvanda Heydər Əliyev buna imkan verməmişdi. Azərbaycanın müasir siyasi sistemi məhz Naxçıvanda yaradılmışdır. 1992-ci ildə Yeni Azərbaycan Partiyasının yaradılması demək olar ki, müasir siyasi sistemin yaradılmasına təkan vermişdir. Yəni, bu gözəl bayram günlərində bir daha tarixə nəzər salaraq görürük ki, ulu öndərin Azərbaycan xalqı, Azərbaycan dövləti üçün nə qədər böyük xidmətləri olmuşdur.

Bu gün ölkəmizin hər bir yerində quruculuq, abadlıq işləri gedir. Ölkəmiz inkişaf edir. İnkişaf templərinə görə Azərbaycan dünyada lider ölkədir. Avropada maliyyə və iqtisadi böhran davam edir. Ancaq Azərbaycanda bu böhranın əsər-əlaməti yoxdur. Böhranın ən ağır aylarında, illərində belə Azərbaycan inkişaf edibdir. Bütün beynəlxalq reyting agentlikləri Azərbaycanın reytinglərini qaldırırlar. İqtisadi inkişaf sürətlidir. Qeyri-neft sektorunun inkişafı böyük rəqəmlərlə ölçülür. İlin birinci rübündə qeyri-neft sənayemiz 16 faizdən çox artmışdır. Bu, onu göstərir ki, şaxələndirmə siyasəti öz məntiqi nəticələrini verməkdədir.

Bundan sonrakı illərdə də Azərbaycan yalnız və yalnız inkişaf yolu ilə gedəcəkdir. Biz son səkkiz il ərzində ümumi daxili məhsulumuzu üç dəfə artırma bilməmişik. Növbəti on il ərzində

daha iki dəfə artırmalıyıq. Xüsusilə qeyri-neft sektorunun hesabına. Buna nail olmaq üçün hazırda böyük proqramlar hazırlanır. Bu məsələ ilə bağlı konkret tapşırıqlar verilmişdir və bütün bölgələrdə inkişaf, quruculuq, abadlıq işləri aparılır.

O ki qaldı Naxçıvana, siz – burada yaşayan insanlar yaxşı görürsünüz və bilirsiniz ki, muxtar respublika necə dəyişir, necə gözəlləşir. Naxçıvan Azərbaycanın qədim torpağıdır, Azər-

layırlar. Hazırda Naxçıvan elektrik enerjisi ixrac edən diyardır.

Hazırda bütün respublikada, bütün şəhər və rayon mərkəzlərində içməli su və kanalizasiya layihələri icra edilir. Bu layihələrin gələn ilin sonuna qədər başa çatması nəzərdə tutulur. Beləliklə, su-kanalizasiya problemləri birdəfəlik öz həllini tapacaqdır. Təhsil, səhiyyə ilə bağlı məsələlər öz həllini tapır. Bu gün biz Naxçıvan şəhər poliklinikasının açılışını qeyd etmişik. Əvvəlki dövrlərdə diaqnostika mərkəzi, doğum mərkəzi, rayonlarda yeni xəstəxanaların açılışını ilə bağlı tədbirlər keçirilmişdir. Naxçıvan Şəhər Xəstəxanasının yenidən qurulması layihəsi artıq işlənir. Belə təşəbbüs irəli sürülüb. Mən bu təşəbbüsü dəstəkləyirəm. Əminəm ki, naxçıvanlılar şəhər xəstəxanasını da yüksək səviyyədə təmir etdirəcəklər.

Bu gün hərbi hissədə olarkən Naxçıvanın potensialının nə qədər böyük olduğunu bir daha görmək olar. Son illər ərzində çoxlu silah-sursat, texnika gətirilmişdir. Hava hücumuna qarşı qurğular yerləşdirilmişdir. Müasir artilleriya qurğuları gətirilmişdir. Tanklar, zirehli maşınlar, helikopterlər, yəni, Naxçıvanın döyüş qabiliyyəti, döyüş potensialı çox yüksək səviyyədədir. Kənd təsərrüfatının inkişafı ilə bağlı konkret proqramlar icra edilir. Naxçıvan özünü əsas ərzaq məhsulları ilə təmin edir. Bu da ərzaq təhlükəsizliyi məsələlərinin həlli üçün çox vacibdir. İnşaat materialları demək olar ki, artıq daxili imkanlar hesabına formalaşır. Bu gün sement zavodunun açılışını qeyd etmişik. Bu, məni çox sevindirir. Çünki bu, ölkəmiz üçün lazımdır. İndi Bakıda, ondan sonra qərb bölgəsində sement zavodları tikilir. Naxçıvan sement zavodu sementə olan ehtiyacı tam şəkildə ödəməyə imkan verəcək və idxaldan asılılıq aradan qaldırılacaqdır.

Yəni, burada hər bir sahədə gözəl inkişaf vardır. Naxçıvan şəhəri gözəlləşir, yaşıllaşır, abadlaşır. Hər tərəf göz oxşayır, hər tərəfdə böyük zövqlə binalar tikilir. Bütün bu işlər onu göstərir ki, bu işləri görən insanlar doğma xalqına, doğma diyarına qəlbən bağlıdırlar.

Əsas məsələ Vətən sevgisidir. İqtisadi imkanlar böyük də olar bilər, o qədər böyük olmaya da bilər. Amma əgər, Vətən sevgisi varsa, məhdud iqtisadi imkanlarla da çox iş görmək olar. Mən çox şadam ki, naxçıvanlıların Vətənə bağlılığı həmişə olduğu kimi, çox yüksək səviyyədədir. Bu ideyalar, azərbaycançılıq fəlsəfəsi, dövlətçiliyə olan sədaqətimiz bizi irəliyə aparır.

Mən şübhə etmirəm ki, növbəti illərdə də Naxçıvan Muxtar Respublikası qarşısında duran bütün vəzifələr uğurla icra ediləcəkdir. Bütün infrastruktur, sosial, iqtisadi və sənaye layihələri, proqramları icra ediləcək, Naxçıvan daha da gözəl, daha da güclü olacaqdır. Bu işlərdə sizin hamınıza uğurlar arzu edirəm. Sağ olun!

Qəhrəmanlar unudulmur

Qəhrəman kürd oğulları

Hər zaman Azərbaycanımızın başını qara buludlar alanda vətənimizin igid oğlanları əlinə silah alaraq mənfur düşməyə qarşı mübarizəyə qalxmışlar və misilsiz qəhrəmanlıqlar göstərmişlər. Bu sayımızda o qəhrəmanlardan bir neçəsi haqqında söhbət açmaq istəyirik.

Kamil Nəsimov

Bu gün işğal altında qalan qəhrəman kürd Sultan bəyin oylağı olan Laçın rayonunun Bozlu kəndinin vətənpərvər, igid oğlu, Azərbaycan Milli Qəhrəmanı Kamil Balədə oğlu Nəsimovun və Qərbi Azərbaycanın Zəngibasar mahalının Həbil kəndində ziyalı ailəsində anadan olmuş, "Azərbaycan bayrağı" ordeni almış qəhrəman kürd oğlu Vəzir Əgid oğlu Nadirovun keçdiyi həyat yolu haqqında qısa şərh verərək kürd oğlanlarını yad etmək istəyirik.

Kamil Balədə oğlu Nəsimov 1946-cı ilin oktyabr ayında Laçın rayonunun kürdlər yaşayan Bozlu kəndində ziyalı ailəsində dünyaya göz açmışdır. Orta məktəbi Laçında bitirən Kamil Ç.İldırım adına İnşaat Mühəndisləri İnstitutunu bitirmişdir. Ali məktəbi bitirdikdən sonra bir il "Artilleriya mühəndisləri" kursu keçmiş, artilleya mütəxəssisi kimi baş leytenant rütbəsi almışdır.

O, Minkənd ətrafında tikinti bazasının müdiri vəzifəsində çalışmışdır. Ermənilərin Qarabağ münaqişəsini başladığı zaman silaha sarılaraq vətənimizin müdafiəsinə qalxmışdır. Doğulduğu Bozlu kəndində 30 nəfərlik könüllülər dəstəsi yaradıb ona rəhbərlik etmişdir.

Qəhrəman kürd oğlu Kamil öz dəstəsi ilə düşmən həmləsinə məruz qalan Sadınlı, Hacılar, Cicimli, Cağazur, Qazıdərəsi və digər sərhəd kəndlərinin müdafiəsində xüsusilə fərqlənirdi.

Bəzi çinovniklərin satqınlığı ucbatından Azərbaycanın Qala qapısı olan qəhrəmanlar diyarı Laçını ermənilərə verdilər və Laçın işğal edildi.

Laçının işğalından sonra

Kamil Nəsimov Laçın alayında tağım komandiri kimi yenidən döyüşə atıldı və Suarası, Fərəcən, Səfiyan, Xanlılar və digər kəndlərin düşməndən geri alınmasında misilsiz hünər göstərdi.

1992-ci il 29 iyunda Kamil Nəsimov bir neçə yoldaşı ilə Suarası kəndinə hücum edən düşmənlə vuruşmada xeyli mənfuru igidliklə məhf edərək son anda qəhrəmancasına həlak oldu.

Xalq arasında əfsanəvi qəhrəman kimi tanınan **Kamil Balədə oğlu Nəsimova 05 fevral 1993-cü ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı ilə Azərbaycan Milli Qəhrəmanı fəxri Adı verilmişdir.** Bir qız, üç oğlunu xalqına yadigar qoyan qəhrəmanımız Ağcabədi Şəhidlər qəbiristanlığında dəfn edilmişdir.

İndi onun yadigarlarından olan Fazil ali təhsilli inşaatçı mühəndis, Namiq hərbi xidmətdə həkim, Səadət biologiya müəlliməsi və Aqşın evin sevimlisidir.

Azərbaycanımızın müdafiəsi uğrunda minlərlə kürd oğulları mübarizəyə qalxmışdır. Kimisinə şəhidlik, kimisinə qazilik, kimisinə şəhrəmanlıq, kimisinə isə fəxri ad verilmişdir. Onlardan biri, ölümündən sonra "Azərbaycan bayrağı" ordeni ilə təltif edilən Vəzir Əgid oğlu Nadirovdur.

Gözəllər diyarı olan Ağrı dağın ətəyindəki Zəngibasar mahalının Həbil kəndində 1969-cu ildə anadan olmuş Vəzir Əgid oğlu Nadirovun ailəsi məlum hadisələr zamanı azərbaycanlılarla birlikdə minlərlə kürd ailələri kimi Azərbaycanı özlərinə vətən bilib Bakıya gəldilər.

Ailələri Ermənistan qovulanda Vəzir ordu sıralarında idi. Həbil kəndində orduya gedən Vəzir ordudan təxris olunanda öz doğma yurduna yox, Bakıya qayıtdı və buranı vətən olaraq sevdi.

Torpaqlarımıza təcavüz edən Xain ermənilərin xislətinə bələd olan Vəzir babalarının məzarı olan "Ağla Dədə" qəbiristanlığının ermənilər tərəfindən dağıldığını eşitcək qeyrətli oğul kimi vətənin dar gününə igid oğullara qoşula-

raq 1993-cü ildən Xüsusi Təyinatlı Polis Dəstəsinə qəbul edildi. İlk vaxtlarda özünü intizamlı, bacarıqlı döyüşçü kimi tanıtdı. Verilən tapşırıqları həmişə dəqiqliklə yerinə yetirirdi.

1993-cü ilin dekabrında Vəzir Füzuli bölgəsinə ezam edildi. "Quruçay" ətrafındakı yüksəklik uğrunda gedən döyüşlərdə misilsiz qəhrəmanlıq göstərdi. Vəzir ermənilərə qan uddurur, onlarla erməni əsgərini məhv etmiş və içəri düşmənlə dolu Kamaz aftomaşını partladaraq məhv etmişdir. O, yoldaşları ilə birlikdə düşmənin yükçəkən maşını və bir "Şilka" markalı silahı qənimət kimi ələ keçirdilər.

1994-cü ilin fevralında "Şişqaya! Yüksəkliyi uğrunda gedən döyüş zamanı kürdoğlu düşmənin üç qumbara atanını, bir tankını, yanacaq dolu benzin maşını məhv etmişdir. Döyüşlərin gedişi zamanı bizim 50-60-a yaxın əsgərimizin mühasirəyə düşüb məhv olmaq təhlükəsini göstərən Vəzir səngərdən çıxıb atdığı əl qumbarası və avtomatı ilə düşmənləri məhv edərək döyüş dostlarını ölümdən xi-

Vəzir Nadirov

las etmişdir.

Vəzir Azərbaycan torpaqlarının nicatı naminə öz həyatını qurban Verdi.

"İgid ölər, Adı qalar"-deyiblər. Vəzir Əgid oğlu da qeyrətli oğul kimi ad qoyub getdi. Ölümü ilə ölməzliyə ucaldı.

Ölümündən sonra Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 10 yanvar 1995-ci il tarixli fərmanı ilə Vəzir Əgid oğlu Nadirov "Azərbaycan bayrağı" ordeni ilə təltif edilmişdir.

Çox təssüflər olsun ki, vətən uğrunda canını qurban vermiş və ölkə rəhbəri tərəfindən verilən "Azərbaycan bayrağı" ordeni hələ də onun ailəsinə çatdırılmamışdır. Güman edirik ki, əlaqədar təşkilatlar Prezidentin verdiyi fərmanı yerinə yetirəcəklər.

Serok Barzanî behsa hestên xwe dike

Mesûd Barzanî serokê Kurdistanê li ser malpera xwe ya Facebookê behsa hestên xwe yên di dema hilgirtina tabûta şehîdekî enfalan de dike û dibêje: "Dixwazim behsa hestên xwe yên di dema min cenazeya şehîdekî enfalan hilgirtî de, bikim. Min nedizani ka navê wî şehîdî çî ye, zilam yan jin e, zarok yan pîr e, lê belê min dizani ku şehîdekî mezlûm e, bêtawan e, tenê tawana wî/wê ew bû ku kurd bû.

Li wê demê min hest pê dikir ku ew şehîd nêzîktirîn kesê min e, heger zilam be birayê min e, heger jin be xuşka min e, heger genc be jî yan kur yan jî keça min e.

Ez bawer dikim ku, ruh û giyanê wî/wê kesê şehîd û giyanê hemî şehîdên Kurdistan şad e, îro em dibînin Kurdistan bi xwîna wan azad bûye.

Mixabin, îro jî li Bexdayê hinek kes hene ku, xwediyên heman bîr û baweriya enfalçiyên in û heger ji wan bihêt dê heman siyaseta tawankariyê berdeyam bikin. Piştî van hemû qurbanîyan divê Kurdistan hertim azad bimîne. Ji bo min mezintirîn şeref bû ku bibînim dayik û bavên şehîdan tîn li cem min digirîn û dibêjin "oxx niha em wisa hest pê dikin ku şehîdên me zindî bûne".

Gelo li vê dinyayê madalyayek heye ku ji vê madalyayê bilindtir û pîroztir be?"

Li Zanîngeha Dîcleyê beşa kurdî vedibe

YOKê (Saziya Bilind a Hîndekariyê) serlêdana Zanîngeha Dîcleyê qebûl kir û li Amedê wê beşa Wêje û Zimanê Kurdî vebe.

Sekreterê Giştî yê Zanîngeha Dîcleyê Prof.Dr.Sabri Eyigun, bi ajansa AAyê (Ajansa Anatolyayê) re axîfî û diyar kir ku, senatoya Zanîngeha Dîcleyê biryara xwe a ji bo vekirina beşa Wêje û Zimanê Kurdî pêşkêşî YOKê kiriyê û ew pêşniyara ji aliyê YOKê ve hatiye pejirandin.

Sabri Eyigun dibêje: "Em ê tavilê dest bi xebatên xwe bikin û di demeke nêz de beşa Wêje û Zimanê Kurdî vekin." Sabrî wiha jî dibêje, "Wêje û Zimanê Kurdî, dîra siyaseta û îdeolojiyê bi temamî bi xebatên zanistî wê təkariya aştiyê jî bike. Bi xebatên dîra siyaet û îdeolojiyê, bi xebatên zanistî cihan wê xwedî ji Kurdî derkeve."

Baş redaktordan

KAMALİSTLƏR BÖYÜK HEYDƏR ƏLİYEV SİYASƏTİNİ ÖYRƏNMƏLİDİRLƏR!

Türkiyənin baş naziri R. T. Ərdoğana

məktəb, radio, televiziya, ali məktəb, kilsələr verilir hətta onlara aid olan iş yerlərinin qapılarında erməni dilində lövhələr asılır. Lakin kürd xalqının varlığı tanınmır kürd dilində nümunə üçün məktəb belə yoxdur.

Səksən ildə faşist Səddam tərəfindən bütün insani varlığı danılan, ən alçaq təhqirlərə məruz qalan türkman xalqını Türkiyə rəhbərliyi görmürdülərmi?... Bu gün ABŞ-ın köməyi ilə Şimali İraqda istiqrar əldə olunubsa və orda yaşayan bütün xalqlar demokratik haqlar verilibsə bu niyə sizi və hərbi generallarınızı narahat edir?... Sizlər əgər o qədər təəssübkeşsinizsə, bir millət, iki dövlət olaraq Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarını, girov götürülmüş qız-gəlinlərini, təhqir olunmuş meyitlərinin təəssübünü niyə çəkmirsiniz?... Çünki Azərbaycandan alacağınızı aldınız, gərisini Allahamı buraxdınız?..

Ulu Öndər Heydər Əliyev vaxtında gəlməsəydi Azərbaycanın durumu Allah bilir necə olacaqdı.

Kərkük məsələsində Türkiyə rəhbərliyi türkmanlardan çox öz mənfəətlərini güdürlər. Azərbaycandan, Ermənistandan güddükləri kimi.

Lakin İraq Federativ Respublikası-

nın Kürdüstan bölgəsinin prezidenti Məsud Barzani cənablarının Türkiyə rəhbərlərinə müraciəti zamanı demişdir: "Kərkük məsələsi İraqın daxili işidir və Kürdüstan bölgəsində yaşayan bütün xalqlara demokratik haqlar verilməlidir. Qoy Türkiyə dövləti də bizim türkmanlara verdiyimiz haqları versin və otuz milyonluq kürd xalqının varlığını tanısin, ondan sonra Kərkük türkmanlarının haqlarını tələb etsin. Əks təqdirdə biz də Diyarbəkir və milli mənsubiyyəti tanımayan otuz milyonluq Türkiyə kürdlərinin məsələsini gündəmə çıxaracağıq". Hörmətli Məsud Barzani-nin bu fikirlərinə yerindən oynayan cənab Baş nazir və sələfləri görəsən, Səddamın türkmanların başına açdıqları faciələr zamanı niyə susurdular. Axı İraqdakı etnik problemləri kürdlər yaratmamışlar. Bilirsinizmi bu nəyə bənzəyir? Kobud ifadə olsa da, xalqımızın gözəl bir deyimi var: "Eşşəyə gücü yetmir, palanı döyəcəyir". Döyün, cənablar, döyün, bir gün o eşşəyin təpiyi sizi də tutar.

Cənablar, sizlər Böyük Öndər Heydər Əliyev məktəbindən dərs alaraq bu münafiqşələrdən xilas ola bilərsiniz.

Öndərimiz sülh əldə etməsəydi,

Açıq məktub

Allah bilir sizin kimi "arkadaş"larımızın ucbatından Vətənimiz Azərbaycanın başına nələr gələcəkdi.

Şükür bu gün Heydər Əliyev zəkası sayəsində, enerjili cavan Prezidentimiz İlham Əliyevin işgüzarlığı nəticəsində Azərbaycan öndə gedən ölkələr sırasındadır. Azərbaycan demokratiyası ölkəmizdə yaşayan otuzdan artıq milli azlıqlara milli mədəni-hüquqlar verib, hər bir xalqın dilində qəzet, jurnal, radio, ibtidai məktəblər, yetmiş ildə bir dənə də bu dillərdə kitab nəşr olunmasa da, indi bu xalqların dilində onlarla kitab nəşr olunur. Hətta televiziya kanallarında da burda yaşayan xalqlar haqqında verilişlər hazırlanır. Bu demokratiya Heydər Əliyev nurundan yararlanmışdır.

Türkiyə rəhbərliyi, kamalistlər Böyük Heydər Əliyev məktəbindən dərs almədirlər, səksən ildən artıq bir dövrdə qardaş türk və kürd xalqları arasında qanlı mübarizələrə, müharibələrə son qoyulmalıdır, otuz milyonluq kürd xalqının varlığı tanınmalıdır və bu xalqların birliyi nəticəsində Türkiyə Respublikası müharibə illərinin borc-xərcindən qurtarıb Türkiyəni xoş bir gələcəyə aparmalıdır.

Tahir Süleyman

Kurdên Xorasanê: Em Ji Rojhilatê Kurdistanê Cuda Ne!

Nêzika 2 milyon Kurd li çend bajarên herêma Xorasan ya li Bakurê Rojhilatê Îranê dijîn ku zêdeyî 400 salan berî niha ji neçarî bo wir hatine koçberkirin. Kurdên Xorasanê xwe wek herêmeke Îranê dizanin, lê xwe wek beşek ji Rojhilatê Kurdistanê nabînin.

Tevî 400 sal dûrketina ji Kurdistanê jî, lê Kurdên li Xorasanê dijîn asîmîle nebûne; di vê derbarê de Berdevkê Sazimana Xelkî Kurmanj (SXX) Dr. Efrasyab Şikufte diyar kir ku Kurdên Xorasanê hê asîmîle nebûne û got: "Lê jiber li herêma me bi zimanê Kurdî perwerde tune, niha kêkên hinek ji zarokan li bajarên bi Farsî diaxivin û hem jî Kurmançî. Zarokên ku li gundan dijîn, hemû bi Kurdî diaxivin."

Derbarê nifûsa Kurdên Xorasanê de Dr. Efrasyab Şikufte daxwiyaniyeke taybet da Rûdawê û wiha axifî: "Kurdên Xorasanê ku nêzika 2 milyon dibin (ji sedî 2 ta 2.5 ji nifûsa Îranê) hem li gundan û hem jî li bajarên dijîn, lê piranî li gundan dijîn û kultur û nasnameya xwe ya netewî bi başî parastine. Kurdên herêma Kurmanç li Bakurê Xorasanê di warê çandî û kulturî de xwe rind parastine. Newroz, muzîkên cor bi cor û kilamên Kurdî, herwiha govend û listikên cor bi cor yê Kurdî li wir bihêz û berdewam in."

Şikufte, berdevkê saziyeke Kurdên Xorasanê ye bi navê 'Sazimana Xelkî Kurmanç' ku sala 2009an hatiye avakirin û ji bo bidestanîna mafên siyasî, abûrî, çandî û civakî yê wê herêmê xebatê dimeşînin.

Şikufte bi kurtî amancên wê saziyê bo Rûdawê wiha rave kirin: "Armanca Sazimana Xelkî Kurmanç (SXX) bi rastî xwestin û pêkanîna mafê Kurdên Xorasanê ye. Wexta ku li rêzîkname ya SXXê temaşe bikin, dibînin ku mafê perwerdeyî bi zimanê dayikê, beşdarbûna desthilata Îranê, mafên ramyarî, abûrî û civakî, mafên jin û zarokên Kurd û hwd... hatinê daxwazkirin."

Di pênasa Sazimana Xelkî Kurmanç de, Kurdên Xorasanê wek 'para welat' hatiye zanîn, derbarê wêya gelo hûn çiqas xwe girêdayî

Azad Kurdistanê dibînin, Efrasyab Şikufte dibêje: "Em herêma Kurmanç ya Bakûra Xorasanê weke nawçeyê li Îrana Federal dibînin. Wek di bernama SXXê de hatiye qeydkirin, ger rêxistinên Kurdî li Rojhilat amade bin, Sazimana Xelkî Kurmanç dikare hevkarî û yekîtiyê eniyeke hevbeş ligel wan pêk bîne."

Yek ji pirsgirêkên Kurdên Xorasanê dûrketina wan ji parêzgehên Rojhilatê Kurdistanê ye, angû ketiye aliyê Rojhilatê yê

Îranê, berdevkê Sazimana Xelkî Kurmanç wiha pêde diçe: "Niha em zêdeyî 400 sal in ku li wir in. Pêwîst e em li vir bi dû mafên xwe bikevin, Lê em hevkarîkirina bi xwîşk û birayên xwe yê Rojhilat re erîni û sûdmend dibînin."

Derbarê amancên SXXê de, Şikufte

wiha axifî: "Em ji bo bidestxistina mafên xelkê de vera Kurmanç xebatê dikin; amanca me ew e ku mafên mirovî, çandî, perwerdeyî, ramyarî, abûrî, civakî û ... yê Kurdên Xorasanê biparêzin. Lê

her wek Dr. Efrasyab di daxwiyaniya xwe de bo Rûdawê diyar kir, ji ber ku niha li hemû Îranê rêxistinên sivil ên neteweyî û rizgarîxwaz nikarin bi aşkare û yasayî xebatê bimeşînin yan jî niv can in, lewra li Xorasanê sazî û rêxistinên sivil hene, lê nikarin bi eşkere û qanûnî çalakiyan rêve bibin. Navbirî sedema wêya jî wiha anî ziman: "Xebatkirin li welatên ku demokrasî û azadî tunebe bi şewazên cor bi cor pêk tînin, lê rind dibû eger netewên Îranê

dikaribûn li hundirê welat bi aşkere bixebitin."

Di bersiva vê pirsê de ku gelo Kurdên Xorasanê niha çawa xebat û çalakiyan dimeşînin; Efrasyab Şikufte got: "Xebat û çalakiyên Kurdên Xorasanê pirtir çandî û kelepuşî ne, yê din qedexa ne."

Derbarê astengiyên qanûnî li hemberî xebat û çalakiyên SXXê û saziyên din ên Kurdên Xorasanê, Şikufte ragehand: "Rêxistinên ku ji bo mafên ramyarî, civakî û beşdarîkirina neteweyî di desthilatdariyê de xebat dikin, niha nikarin li hundirê Îranê bixebitin. Çalakiyên sivil û çandî li de vera Kurmanç ya Bakurê Xorasanê jî heta niha bi rastî azad nîne û çalakiyên me bi dijwarî dimeşînin."

Civata Çandî û Sivîl a Kurdên Xorasanê

Hêjayî gotinê ye, Rêxistina Xelkê Kurmanç, saziyeke ne dewletî û demokratîk e ku di 19ê Îlona 2009an hat damezrandin. Xebat û amancên wê saziyê di warê siyasî, civakî, çandî û abûrî de, xizmeta Kurdên herêma Xorasanê dikin.

Herwiha saziyeke din bi navê 'Civata Çandî û Sivîl a Kurdên Xorasanê' sala 2006an pêk hatiye ku ew jî saziyeke sivil û çandî ye û hewl û amancên wê di warên parastin, nasandin û pêşdebirina ziman, huner, wêje û mîratên çandî ên Kurdên Xorasanê ye.

Azad

Kurdî

Kürd xalqının qəhrəman oğlu Molla Mustafa Barzani

idi. Barzaniyə General Kəbirinin xüsusi hörməti var idi. Biz nə lazım idisə-sursat, ərzaq, geyim Molla Mustafa Barzani hissələrinə çatdırırdıq. O vaxtlar Milli Azadlıq Hərəkatına pis münasibət var idi. Həmişə çalışırdılar ki, bizim Milli Azadlıq Hərəkatını şah əli ilə ləğv etsinlər. Buna da müəyyən dərəcədə müvəffəq olurdular. Lakin Molla Mustafa Barzani təslim olmadı. Yəni öz hissələri ilə Mahabad tərəfə, Pişnəbiyə cəkildi və orada şah qoşunları ilə vuruşdu. Şah ordusunun Sərhəng Əşrəfi var idi. Onun şahla əlaqəsi yaradıldı və Molla Mustafa Barzaniyə silahı yerə qoymağı təklif etdilər və cavabında Barzani dedi ki, biz silahı yerə qoymayacağıq. Molla Mustafa özünün peşmərqələri ilə bir il müqavimət göstərdi və bu zaman Molla Mustafa Barzani Tehrana sifariş elədi ki, bizim müəyyən tələblərimizi yerinə yetirənlər biz qayıdacağıq İraqa. Şah onların tələblərini yerinə yetirdi, bir qədər silah-sursat verdi və dedi ki, gedin İraqa.

na və Milli Azadlıq Hərəkatında iştirakına görə mənə çox müsbət təsir bağışladı. Öz xalqını çox istəyirdi və bir komandır kimi öz fədailərinə həmişə hörmət bəsləyirdi.

- Molla Mustafa Barzani Azərbaycandan niyə sürgün olundu Orta Asiyaya, bu haqda nə deyə bilərsiniz?

- Milli Azadlıq Hərəkatının liderinə qarşı burda təziqlər, qarşıdurmalar var idi. Və Molla Mustafa Barzani belə adamlara qarşı olduğu üçün onu və fədailərini Özbəkistana sürgün etdilər. O, çox həssas adam idi. Azərbaycanda olan repressiyalara qarşı çıxırdı. O da, o vaxtkı bəzi hökumət dairələrinin xoşuna gəlmirdi. Və o gördü ki, burada yaşamaq ona çətin olacaq. Ona görə də onları Daşkəndə sürgün etdilər. Və sonra Xruşov hakimiyyətə gələndən sonra getdi Moskva, Belarus vəqzalarının yanında ona imarət verdilər. Və o, öz fədailəri ilə birlikdə orada yaşayırdı. Və onun ətrafında da yaxşı zabitlər var

ölümə gedirdi.

Hacı müəllim, özünü bilirsiniz uzun müddət istər kral olsun, istər faşist Səddam Hüseyin olsun, orada yaşayan xalqlara heç bir mənəvi və mədəni haq verməmişdilər. Bildiyiniz kimi mən bu yaxınlarda 2 aya qədər İraqda oldum. Və orada bir sıra az saylı xalqların nümayəndələri ilə görüşlərim oldu, o cümlədən türkman partiya rəhbərləri ilə. Və 1991 - ci ildən bu xalqların birliyi nəticəsində Məsud Barzani və Cəlal Təlabaninin rəhbərliyi ilə Kürdüstan hökuməti yarandı. Və orada yaşayan bütün azsaylı xalqlara mədəni muxtariyyət verilməmişdir, o cümlədən türkman qardaşlarımıza. Onların 17 - yə qədər orta məktəbi 15 - ə qədər siyasi partiyası, 10 - a qədər Mədəniyyət Mərkəzi təşkil olunmuşdur. Və Kürdüstan hökuməti hər partiyaya ayda 10 min dollar yardım edir. Bu quruluş haqqında nə deyə bilərsiniz?

Bu quruluş haqqında onu

sinlər. Mən onları təbrik edirəm və uğurlar arzulayıram.

Əgər bu gün Kürdüstan hökuməti Hacı müəllimi və ziyalılarımızı Kürdüstana dəvət etsələr, dəvəti qəbul edərdinizmi?

- Mən gedəcəm ona görə ki, Məsud Barzaninin atasına xüsusi hörmətim olub. Onun dəvətini böyük məmnuniyyətlə qəbul edərdim.

Bu gün siz çıxışınızla Məsud Barzani cənablarına və Cəlal Təlabani cənablarına və İraq xalqına nə demək istərdiniz?

- Mən arzu edirəm ki, İraqda xarici qüvvələrin müdaxiləsi kəsilsin, qoysunlar ki, İraq xalqı özləri öz müqəddəratlarını həll etsinlər.

Mən Kürdüstan televiziya və radiosu ilə dəfələrlə 1905 - ci ildən ta günümüzə qədər ermənilərin başımıza açdığı bələlərdən söz açmışam.

Mən istərdim ki, Kürdüstan və Azərbaycan hökumətləri arasında dostluq əlaqəsi yaradılsın. Bu gün Ərbildə bir çox ölkələrin

HEÇ KƏS KÜRD VƏ AZƏRBAYCAN XALQLARININ BİRLİYİNİ POZA BİLMƏZ!

Hacı müəllim, mən istərdim sizi oxucular tanısam, Hacı müəllim kimdir, bu haqda oxuculara məlumat verərdiniz?

Mən xalq fədaisi kimi 1945-46 - cı illərdə Marağa vilayətində milli azadlıq hərəkatının iştirakçısı idim. Marağa vilayətində bu milli azadlıq hərəkatına rəhbərlik edən general Kəbiri, altı min fədalı ilə cənubi Azərbaycanın cənub və cənubi qərb bölgələrində şah rejiminə qarşı vuruşmada iştirak etmişdim. Və o cümlədən də general Kəbirinin köməkçisi idim.

Hacı müəllim, həyatın hansı dalğaları sizi Şimali Azərbaycana gətirib çıxartdı və siz Bakıya necə düşmüşünüz?

Mən 1947 - ci ildə bilavasitə həpsxanadan ailəm ilə birlikdə sürgün olundum İran Kürdüstanının Loristan vilayətində Xürəməbad şəhərinə. Sonradan Xürəməbadda mübarizəni davam etdirdik, şahlıq rejiminə qarşı. 1954 - cü ilin avqust ayında İran şahı "Xızıta" təşkil elədi, Amerika imperalizmi ilə birlikdə. General Zahidi iş başına gəldi, başladılar repressiyaya. Hər yerdə mütərəqqi adamları həps edirdilər. Mən də o dövrdə Sovetlər birliyinə pənah gətirdim öz ailəmlə birlikdə.

Hacı müəllim, sizin ölməz Molla Mustafa Barzani ilə görüşünüz necə və hansı şəraitdə olub?

Molla Mustafa Barzanini mən cənubi Azərbaycanda Təbriz şəhərində tanıdım. Pişnəbinin göstərişi ilə gene-

ral Kəbiri onun təchizatını təşkil etmək və maddi köməklik göstərişi vermişdi. Bu zaman Mustafa Barzani ilə Təbrizə bir getdik. General ilə birlikdə onun peşmərqələrinə təchiz eləmək üçün milli hökumətin göstərişini nəzərinə çatdırdıq və biz getdik Bokana. Saray kəndi Molla Mustafanın qərgahı idi. Şahın ordularından Saqqız, Banənin dağlıq hissəsini və Kürdüstana hücumlarının qarşısını alırdıq. Orada biz Molla Mustafanın tələblərini, müəyyən xahişlərini yazırdıq və Molla Mustafa Barzaninin peşmərqələrinə təchizat yardım edirdik. Və bununla da biz bir il ərzində Molla Mustafa Barzani ilə təmasda olmuşduq. O zaman Barzani bölgəsinin Təğıyabad kəndində yaşayan ermənilər köçür getdilər Ermənistan. Onların kəndinin ixtiyarını verdilər Barzaninin hissələrinə. Onlar o kəndə yerləşdilər. Və bir hissəsini də Molla Mustafa Barzaninin xahişi ilə Surquz Üşnəbi tərəfə apardılar hansı ki, kürdlərlə azərbaycanlılar orda bərabər yaşayırdılar. Ancaq Tehran qoşunları fitnə-fəsadlarla, müəyyən hücumlar təşkil edirdi və onun hissələri də bu hücumların qarşısını almaqla bizə köməklik edirdi və Molla Mustafa Barzanini mən şəxsən bir yaxşı milli azadlıq hərəkatının rəhbəri kimi və xalqını istəyən bir lider kimi tanıyaraq ona böyük hörmətim var idi. O, həmişə öz fədailərinə, öz ətrafında olan peşmərqələrlə öz ailəsi, balaları kimi qayğı göstərirdi. Elə qayğı biz tərəfdə yox

Molla Mustafa Barzani və bizim fədailərdən də bir qismi onların tərkibində, kapitan Səfəri Qəhrəmani ilə birlikdə İraqa getdi və o vaxtlar baş nazir olan Nuri Səidin göstərişi ilə, yenə də kürd xalqına qarşı təzyiqlərə başladılar və onlar yenidən keçirlər Türkiyəyə. Orada da müqavimətə rast gəlirlər və keçirlər Şahtaxtına, Naxçıvana. Sonra da Sovet hökuməti onları Ağdam, Qubadlı, Laçın ərazisinə yerləşdirir və silahlarını alırlar. Bundan sonra da onların mühacirət dövrü başlayır. Müəyyən qüvvələr var idi ki, Molla Mustafa Barzaniyə bir lider kimi hörmət etmək əvəzinə bəzi çatışmayan cəhətlərlə üzleşdirdilər. Molla Mustafa Barzani sonra Xruşov hakimiyyətə gələndən sonra və İraqda 1958 - ci ildə Əbdül Kərim Qasiminin İnkilabı olan dövrdə Nuri cəzalanır və Molla Mustafa yenidən qayıdır İraqa öz ailəsi və fədailəri ilə. Yenidən mübarizə aparırlar. Məmməd Arif hakimiyyətə başına gəlir, yenə repressiya başlayır kürdlərə, türkmanlara qarşı. Yenə Molla Mustafa Barzani təzədən nə isə İrana keçir və Kərəkdə fədailəri ilə müəyyən müddət yaşayır. Bu dövrdə Molla Mustafa Barzani xəstələnir və müalicəyə, Amerikaya gedir və mühacirətdə olarkən dünyasını dəyişir.

Hacı müəllim, Molla Mustafa Barzani xaraktercə sizin hafizənizdə necə qalıb. Siz onu necə təsvir edərdiniz?

- Çox yaxşı. Yaxşı adam idi. Öz fədailərinə, öz xalqı-

idi.

Mir Həci, Əziz Mahmudi və bir çox bacarıqlı peşmərqə rəhbərlər idilər. Və ona görə də tale onun da həyatında müəyyən mənfi rollar oynadı.

Məhəmməd Qazi hərəkatında Barzaninin rolu barədə nə deyə bilərsiniz?

Məhəmməd Qazi hərəkatında Barzaninin onunla münasibətləri pis deyildi. O, Azərbaycanın Kürdüstanla qərb cəbhəsini şah qoşunlarının hücumlarından qoruyurdu. Saqqız Banə və Saray onun qərgahı idi. Mən orda gördüm ki, o öz fədailərinə, peşmərqələrinə necə diqqətlə qayğı göstərirdi.

Həmişə də onun peşmərqələri Barzaninin yolunda

deyə bilərəm ki, Kürd xalqı dövlət quruluşuna müvəffəq olsalar, azadlıqlarını bərpa edə bilsələr çox gözəl olar. Amma imperalizmin hiylələrinə uymasınlar. Diqqətli olsunlar. Onların azadlığı Cənubi Azərbaycanın azadlığı deməkdir. Burada bir sıra qüvvələr bunu dərk etməsələr də bu belədir

İmperializmin hiylələri cənubi Azərbaycanda bizim başımıza çox oyun gətirdi. 30 minə yaxın cəsur oğlanlarımızı məhv etdi. Ona görə də ayıq olmaq lazımdır. Öz mənafeyləri naminə hər cür hiylələrə əl ata bilərlər. Və mən Kürd və türkman xalqlarının birliyini təbrik edirəm. Doğrudan da belə bir quruluş əldə olunubsa möhkəm saxla-

nümayəndəlikləri açılıb. Olmazmı Azərbaycanın nümayəndəliyi Ərbildə, türkmanların nümayəndəliyi Bakıda açılsın?

- Mənə elə gəlir ki, bəzi məsələlər öz həllini tapanandan sonra qardaşlıq əlaqələri mütləq yaranacaqdır. Çünki, kürd və azərbaycan xalqları o qədər biri-birinə qaynayıb qarışıb ki, heç kəs azərbaycan və kürd xalqlarının birliyini poza bilməz.

Son olaraq Məsud Barzani və Cəlal Təlabani cənablarına nə arzu edərdiniz və onlardan nə istərdiniz?

- Əvvəla salamımı yetirərsiniz. Məsud Barzaninin qardaşı Loğman Barzanini çox yaxşı tanıyırdım. Atasını Molla Mustafa Barzani ilə bir yerdə görmüşdüm. Çox qoçaq, mübariz oğlan idi. Atasını da mübariz idi, allah atasına rəhmət eləsin. Və Təlabaniyə də, Barzaniyə də arzu edirəm ki, bir olsunlar, qüvvələrini birləşdirsinlər. Hökumətlərini bir etsinlər, birləşdirsinlər. Müvəffəqiyyət birləşmədir. İmperialist dövlətlərə heç vaxt belə bağlamaq olmaz.

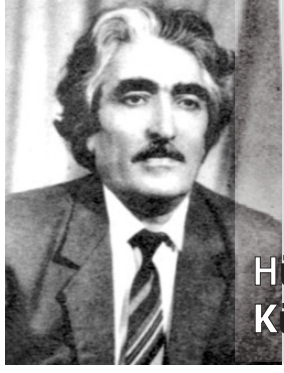
Məndən bütün Kürdüstanlılara səmimi salam söyləyin.

Müsahibə üçün çox sağ olun.

Siz də sağ olun.

Müsahibəni apardı: Tahir Süleyman

P.S. Hacı müəllim aramızda olmasa da, onun xatirələri hər zaman bizimlədir.

**Hüseyin
Kürdoğlu**

YUXUDA KƏNDİMİZDƏYƏM

Yuxuda kəndimizdəyəm,
O dağ-daşdan utanıram.
Şəl basmış o viranədən,
Yal-yamacdan utanıram.

Sular həsrətlə çağlayır,
Həsərəti ciyər dağlayır.
Qəbr üstə bayquş ağlayır,
O kor quşdan utanıram.

Dumanımı qorxub yeriyan,
Qayamı dərddən əriyən?!
Çaylar üstünü bürüyən
Qar-qamışdan utanıram.

Görəndə işıqlı dağı,
Qaralır könlüm çırağı.
Tapmır o bağçanı-bağı,
Yazdan, qışdan utanıram.

Hanı bu dağın obası,
Fəryad çəkir xarabası.
Nə dam-daş var, nə yuvası,
Qaranquşdan utanıram.

Meşədə xəyalım çasır,
Qara kölgələr dolaşır,
Yer üstə ayı savaşı,
Bu savaştan utanıram.

Məzar daşları səslənir,
Qəzəb qınında paslanır.
Əlimdə dəftər islanır,
Bu qan-yaşdan utanıram.

4.02.2001

TORPAĞIMA GÖZ DİKMƏ SƏN

Torpağıma göz dikmə sən,
Gözünə güllə sıxaram.
Çıxardaram ciyərini,
Bağrını şişə taxaram.

Çənlibel soylu dəliyəm,
Savaştan ötrü ləliyəm.
Havalanmış dağ seliyəm,
Qayalar yarıb axaram.

Şirə qalmasın dişində,
Dağam, durmuşam döşündə.
Belə qudurma, başında
İldırım tək çaxaram.

Qalay çəkmə paxırına,
Başını sal axuruna.
Dinc dur, sənin axırına
Çıxaram, vallah çıxaram!

1990

Hicran dustağyam altmış yaşında,
Kaş ki bir də görə mən Qarabağı.
Qazalar qəbrimi Kirsin başında,
Təzə ad qoyalar: «Kürdoğlu dağı».
Bəlkə Qarabağı görə doyunca,
Baxam camalına dünya boyunca.

**Bariyə
Bala**

AX, HELEBCE!

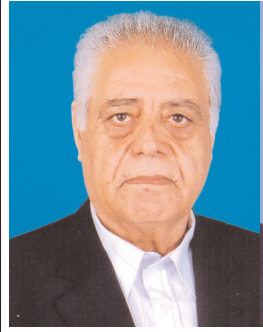
*Ez vè helbesta xwe, rewayî pênc hezar
şehîd û panzdeh hezar birîndarê bajarê Hele-
bcêye bê gune dikim, kîjan ku 16 meha adarê
1988 - salê bi emrê Seddam Huseynê faşist pê
bombê jehrava hatine kuştinê û birîndar bûn.
Ew birîndar heta roja îro jî nolî birîndarê
Xêrosîma û Nagasakîyê dizêrin.*

Ro şa dibû, ro dikenîya, ro direvî,
Hulm ra dibu, feliqî bûn av û herî.
Xewa şîrîn hişyar bûbûn hemû bînber,
Ketî bûne lec-hucetê dîsa xêr-şer.
Teyrik, tûya bask lédidan xar û beze,
Dûmeqeska çê dikirin hêlîn teze.
Kew û bilbil melisî bûn ser hêlîna,
Hirçên xewar derketi bûn dora lana.
Kerî bir-bir ketibûne berek besta,
Qaz-qolînga perwaz dikir nava deşta.
Berfegula rinde kewrek dikir nazî,
Sur-seqemê xilas dibûn darên tezi.
Bahar dihat, dixemilîn berroj, beyar,
Koçervana kivş dikirin îdî şûn, war.
Kevaniya raxistibûn rijde, firdik,
Lez dipetin kade, bişî, him jî totik.
Pîredêya derxistibûn kakil, kuncî,
Kalebava ji şa bûna ne digirtin cî.
Bir, gasêtek, dileyîstin, zîlam bê xem,
Êxisti bûn cilên zirav, him cilên germ.
Dotên esmer bindarûka dikir qelok,

Zara eşq-şa çêdikirin bükik, malok.
Bistan dêv da dihêncin dergûş bê tirs,
Bük-xatûna ji emrên xwe dikirin qis.
Bayê nermik ji baharê dianî mizgîn,
Xorta dişand mala keça îdî xazgîn.
Evê demê Seddamê har kire civîn,
Fermanek da, nolî kelba kire hurmîn.
Gilêz dêvket, lêv lê hejyan, kire gazî,
Dêm pirpişî ji tew Kurda bû nerazî.
Çev peljîn, dêm lê reş bû, hejiya, leqiya,
Got: - Ewîl Helebce bînin xeza Kurda.
Jehr reşandin, tofan rabû, bû hêwurze,
Kafûkûn bûn, tev şewitîn kevn û teze.
Alav, dûman quloz bûne erşê-ermîn,
Xêrosîma, Nagasakî bûne mizgîn.
Xûn bû dehr, kişya, kete çela, korta,
Qîrîn, qûjîn kete nava keça, xorta.
Dayîk şaş man, pîra lûvand, kirin gazî,
Bînber helyan, bûne alav, bûne kozî.
Pênc hezar kes şehîd ketin ewê demê,
Panzdeh hezar bûne dexsû, ketin xemê.
Ro girîya, zer leqîyan, gul çilmisîn,
Behrên bêbin ketin şîne, tew qerisîn.
Çiya, banya kirin hewar, bû virtonik,
Axê jehr mêt, reş xemilîn derî, şêmik.
Laş bûne part, kî bûna wan ne hat xanê,
Hovî Seddam bersîv neda li pêş dinê.

Ax! Ax! Ax Helebce!

Ax Helebce, wax Helebce,
Daxa dilê me Helebce.
Nav xûnê da xeniqîyî,
Nav jehrê da mehiqîyî.
Cejna Newroz boy te reş hat,
Bê heyf naçî, tu Helebce.
Kurd «tirseke», ev nebûye,
Kurd «mexmûne», kê gotîye?
Kurd mîrxase, ev eyane,
Kurd bedbexte, ev beyane.
Ax Helebce, wax Helebce,
Birîna dilê me Helebce,
Bê heyf naçî, tu Helebce!

**Nəriman
Əyyub**

ŞİKAYƏTİM VAR

Çoxdan hiss edirəm, mən qocalıram,
Gənlik çağlarımdan geri qalırım.
Otuz poemamla ləzzət alıram,
Məni Yaradana şikayətim var.

Dədə-baba yurdum, o keçmiş Milli,
Oradan çıxartdı vəhşi yadelli.
Qalmasın orada o murdar dilli,
Hər şeyi qanana şikayətim var.

Vedimi verdilər yurdsuz yanlara,
Dağ çəkdiyə onda müsəlmanlara.
Torpaq getdi, xeyli uzanır ara,
Dərdimə yanana şikayətim var.

On yeddi kitabda dərd-ələmim var,
Xalqımın dərdindən min alimim var.
Nə borcum olmayıb, nə sələmim var,
Məni tez anana şikayətim var.
Baxıb bu halıma yanmasın gözəl,
Mən də onun kimi gözəldim əzəl,
İndi hər yerimdən tökülür xəzəl,
O gözəl canana şikayətim var.

Qəm çəkmə üreyim, olma vəfasız,
Günlərim keçməyib heç də cəfasız.
Özümdən narazı olmuşam yalnız,
Milli Nərimana şikayətim var.

15.09.2010.

HƏQİQƏTİ DEDİ MİLLİ NƏRİMAN

Pislərə pislili etməyəm heç an,
Məni belə yaradıbdır Yaradan.
Yaxşılığın öyrənmişəm atadan,
Can deyənə daim söyləmişəm can.

Pislili eyləyir qanmayan insan,
Ay pislilik eyləyən, fikirləş, utan,
İnsansansa, insanlara ol yanan,
Yaxşılıq eyləmək lazımdır hər an.

**Taryel
Küskün**

YALAN DÜNYASAN

Nadanı, namərdi göz üstə tutan,
Mərdi taptalayan, nadan dünyasan.
Yaxşını verirsen, namərd əlinə,
Yaxşını yamana satan dünyasan.

Yetim- yesirləri əzib, talayan,
Düz söz danışanı, oda qalayan.
Şeytan övladını öpüb, yalayan,
Dar gündə dadına çatan dünyasan.

Yaxşıya göz yumub, ağız büzəni,
Məzlumu, yazığı yuxıyıb, əzəni,
Şərəfin taptayıb, arsız gəzəni,
Qaldırıb baş üstə, tutan dünyasan.

Yaxşını, yamanı qanan insanın,
Düzlükdən, düzlərdə qalan insanın,
Həyatı məhv olmuş, talan insanın,
Dərdinlə qəlbində bitən dünyasan.

Qanani, qammaza möhtac edənsən,
Ananı, anmaza möhtac edənsən,

Ömrün bəs etməz, yaşasan yüz il,
Yazıb-yaratmağa azdır onu bil.
Nə pislilik eyləmə, nə də ki əyil,
Pislilik eyləməsən, deməzlər utan.

Pislilik eyləyəne yaxşı olmuşam,
Şamsız olanlara yandırmışam şam.
Allahıma əl tuturam hər axşam,
Tərbiyəni almışam ata-anadan.

Baş salmaq olmur qanmaz olanı,
Qanı bulanıbdır, çirkəlidir qanı.
Yaxşı olan insan, azalıb, hanı?
Olan həqiqəti nə gizlət, nə dan.

Yaman pislilik edir yaxın qonşumuz,
Təyafik buzlaşmış, tamam olub buz.
Töküb Bağırsoyuna aşına çox duz,
Həqiqəti dedi Milli Nəriman.

25.06.2011.

GÖZƏL

Gözümün önündə çəkmə özünü,
Onsuz da qocalıb gözün də, gözəl.
Çox uzun söyləmə hər bir sözünü,
Azalıb sinəndə sözün də, gözəl.

Yaş ötüb, həvəsim artıq sönübdür,
Cavanlığım sakitliyə çönübdür.
Kəhər atım zirvələrdən enibdir,
Sakit dayanıram özüm də, gözəl.

Belə söhbətimə gülmə, gözəl,im,
Məni yaşadıbdır ancaq öz əlim.
Olmayıbdır xoşagəlməz əməlim,
Qalmayıb dağlarda işim də, gözəl.

Bir zaman dağlarda kəhər çapardım,
Düzdə Ceyran, dağda kəklilik atardım.
Harda gözəl varsa, mən orda vardım,
İndi güc qalmayıb dizimdə, gözəl.
Nə deyim fələyin bu gərdisinə,
Qarışa biləmməz heç kim işinə.
Cavab verə bilərdim mən beşinə,
İndi işləməyir başım da, gözəl.

Nəriman Əyyubam, yaş olub yarı,
Keçə bilməyirəm alçaq hasarı.
Çoxalıbdır indi başımın qarı,
Dillənmiş sinəmdə sazım da, gözəl.

05.01.2011.

Yanani, yanmaza möhtac edənsən,
Yaxşını odlara atan dünyasan.

Küskün düz danışma, düzdə qalarsan,
Səni odlayrlar, odda yanarsan.
Elə sındırlarlar, haqqı danarsan,
Düzü, düz bilməyən, yalan dünyasan.
11.09.2011.

MİLLƏTİMİN DƏLİSİYƏM, KƏLBƏCƏRLİ BALASIYAM

Dəlidağlı Ədalətin sinəsində olan sazam,
O alışan pərdələrdə "Dilqəmiyə" yanan canam,
Ziyatxanın nəğməsiylə, ürəklərdə donan qanam,
Belə getmə ömrüm boyu, bu həsrətdən donasıyam,
Millətimin dəlisiyəm, Kəlbəcərli balasıyam.

Dədə Şəmsir darda qaldı, məzar daşı paralandı,
Dəmirçimiz, Kürd Şamilim, üreyindən yaralandı,
Həsret çəkdi, öldü getdi, bir-birindən aralandı,
Pəran-pəran düşdü elim, bu dərdlərlə yanasıyam,
Millətimin dəlisiyəm, Kəlbəcərli balasıyam.

Məmməd Aslan söz xəznəsi, bu millətin öz dilidi,
Qədimoglu millətsevər, millətinin sağ əlidi,
Mirsəyyafın dərdi vətən, həm də ki, oğul dərdidi,
Dərdinlə şərikliyəm, bu dərdlərlə öləsiyəm,
Millətimin dəlisiyəm, Kəlbəcərli balasıyam.

Qənbər əmi elin səsi, Kəlbəcərin, dür ləlidi,
Vətəncün əriyən, Bəhmən, Sücaətdi, Əlidi.
Küskünə də el söylədi-Vətənsiz Məcnun əhlidi,
Kəlbəcərsiz, Dəlidağsız dəli kimi qalasıyam,
Millətimin dəlisiyəm, Kəlbəcərli balasıyam.

23.08.2011.

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN «ŞƏRƏFNAMƏ» ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

Əvvəli ötən saylarımızda

XVI əsrin sonunda Kürdüstandan Konstantinopola bir milyon yarımdan çox mal-qara aparılmışdır (23, 115). Beləliklə, XV əsrin sonu, XVI əsrin əvvəllərində Kürdüstan və eləcə də Bidlis ixracatında əsas yer tutan yun, ipək, xalça, gön, tütün və s. XVI əsrin ortalarından etibarən Osmanlı dövlətinin ixtiyarına keçir. Kürd əmirliklərinin bu başlıca ticarət sahəsindən bəhs edən Jan Batist Tavernye «Səfərnəmə» əsərində yazır: «Bu böyük ticarətin mənfəəti Türkiyəyə gədirdi» (73, 287).

XV-XVI əsrlərdə Bidlis əmirliyinin başqa sahələri kimi, maarif və mədəniyyət sahəsi də digər kürd əmirliklərinə nisbətən irəlində gedirdi.

Maarif və mədəniyyət. Bidlis əmirliyində bir çox görkəmli elm, mədəniyyət və maarifpərvər adamlar yetişmişdir. Onlardan biri məntiq elmləri üzrə faydalı bir əsərin müəllifi Mövlana Əbdürrəhim Bidlisinin adı «Şərəfnəmə»də xüsusilə qeyd edilir. Bidlisi yazır: «Bu şəxs oxumaqda, yazmaqda və məntiqdə diqqətli olduğu üçün bütün alimlər arasında məşhur olmuşdur» (76, 342).

Bidlisin görkəmli elm xadimlərindən biri də fiqhə57 və hədis elmlərində böyük şöhrət qazanmış Mövlana Məhəmməd Bərqəlidir. O, həmin elmlər üzrə bir çox əsərlərin müəllifidir.

Məşhur Bidlis alimləri sırasında Pir Şeyx Nəcməddinin adı xüsusilə qeyd edilir. Hacı Zeynalabdin Şirvani yazır: «Bidlis vilayətində elm adamları çox görünmüşdür» (58, 132), müəllif bunlardan Şeyx Nəcməddin sülaləsindən olan Şeyx Ömərini qeyd etmişdir.

Bidlis alimləri sırasında Mövlana Hüsəməddin Bidlisi və onun oğlu Mövlana İdris Bidlisini xüsusilə qeyd etmək lazımdır. XV əsrin sonu, XVI əsrin əvvəllərində yaşamış İdris Bidlisi öz dövrünün görkəmli tarixçisi, şair və yazıçısı olmuşdur. O, eyni zamanda bacarıqlı dövlət xadimi və siyasətçi bir şəxs idi. Mövlana İdris Bidlisi bir zaman Ağqoyunlular, sonralar isə osmanlılar sarayında böyük vəzifə daşımışdır. O, bir sıra əsərlərin müəllifidir. Onun 80 min beytdən ibarət olan «Həşt behişt» adlı kitabı osmanlı sülaləsinin qanunlarını özündə əks etdirir. «Şərəfnəmə»də göstəriləyi kimi o, həmin əsərində 8 nəfər sultanın qanunlarını və tarixini şərh etdiyi üçün onu «Həşt behişt» adlandırmışdır (76, 343).

İdris Bidlisinin oğlu Əbülfəzl əfəndi də dövrünün görkəmli elm və maarifpərvər şəxslərindən biridir. O, sultan sarayında yüksək vəzifələrdə olmuş və XVI əsrin ikinci yarısında vəfat etmişdir.

XVI əsrin axırlarında Bidlis əmirliyinin elm və mədəniyyət adamları sırasında «Şərəfnəmə»nin müəllifini və onun müasiri olan Məhəmmədcan əfəndini xüsusilə qeyd etmək lazımdır.

«Şərəfnəmə» əsərində Əxlat alimlərindən Seyid Hüseyn Əxlatı xüsusilə qeyd edilir və göstərilir ki, o, öz əsrinin alimləri sırasında diqqətəlayiq yer tutmuşdur (76, 351).

Əxlat alimlərindən biri də Mövlana Məhəmməd Əxlatıdır. O, astronomiya və riyaziyyat elmində zəmanəsinin məşhur adamlarından biri olmuşdur. «Şərəfnəmə»dəki məlumatlara görə Hülakü xan Marağa rəsədxanasını tikdirərkən Məhiədd Əxlatını Nəsirəddin Məhəmməd Tusiyə köməkçi dəvət etmiş və o, bu işi ləyaqətlə yerinə yetirmişdir (76, 352). Buradan da aydın olur ki, belə elmi və maarifpərvər şəxslərin Bidlis mədəniyyətinə yüksək təsiri olmuşdur. Xüsusilə XV-XVI əsrlərdə Bidlis əmirliyində təsis edilən bir sıra mədəni-maarif müəssisələri və tədris məktəbləri bu fikri bir daha təsdiq edir. Hələ 1407-ci ildən Bidlis əmirliyində böyük bir xəstəxana, ziyafət sarayı və digər ictimai binaların tikilməsi «Şərəfnəmə»də göstərilmişdir (76, 380).

1444-cü ildə Bidlis əmiri Hacı Məhəmməd tərəfin-

dən bir il ərzində bir məktəb tikilib istifadəyə verilmişdi. Bidlisdə 8 hamam, 4 məscid və 20-dən artıq daş körpü var idi.

1520-1525-ci illərdə Bidlis əmiri Şərəf xan bir sıra ictimai müəssisələrlə yanaşı Şərəfiyyə adlı bir məktəb və bir xeyriyyə binası tikdirmiş və onu ümuminin istifadəsinə vermişdi. Bunlardan başqa, Bidlis şəhərinin Şəmsiyyə məhəlləsində «Şərəfnəmə»nin müəllifi Şərəf xan tərəfindən Xütbiyyə, Hacıbəyiyyə, Şükriyyə, İdrisiyyə və İxlasiyə adlı beş məktəb tikilib 1591-ci ildə istifadəyə verilmişdi. Bidlisi yazır ki, hazırda tələbə ilə dolu olan həmin məktəblərin tədris işi alim adamlara tapşırılmışdır (76, 347).

«Şərəfnəmə»də qeyd edildiyinə görə Şərəfiyyə məktəbi Mövlana Xızır bəy, İxlasiyə məktəbi Mövlana Məhəmməd və Şəmsəddin, Hacıbəyiyyə məktəbi Mövlana Məhəmməd Zərqi, İdrisiyyə məktəbi Mövlana Abdulla (Qara Molla adı ilə məşhur idi) və digər məktəblər Bidlis alimləri tərəfindən idarə olunurdu (76, 348, 103, 414).

«Şərəfnəmə»də deyildiyinə görə XVI əsrin əvvəllərində Bidlis şəhərində 500 nəfər tələbə və alim olmuşdur (76, 345). Tədris proqramında dini dərslərdən məntiq, fiqh, çevr58 (), nücum59 () və tarix elmlərinin tədrisi əsas yer tuturdu.

Bidlis əmirliyində incəsənət, o cümlədən musiqi, rəssamlıq, şairlik, rəsmxət o qədər də yayılmamışdı. Bidlisi qeyd edir ki: «kürd alimləri şahlara yaxınlaşmağın və yüksək vəzifə əldə etməyin açarı olan şairlik, mədhnəmə yazmaq və rəsmxət işlərində o qədər də üstünlüklərə malik deyildirlər» (76, 15).

Katib Çələbi kürdlərdən çoxlu alim çıxdığını, lakin onların hüsnxət, şeiri və inşadan bəhrəsiz olduğunu yazır (103, 149). «Şərəfnəmə» əsərində isə elmin bu sahələri haqqında heç bir məlumata təsadüf edilmir.

XV-XVI əsrlərdə Bidlis əmirliyində şəxsi kitabxanalara malik olan və xüsusi tədris işi ilə maraqlanan qabaqcıl elm adamları da az deyildi. Buna görə də, XV-XVI əsrlərdə Bidlis əmirliyi Kürdüstanın sənət, ticarət, maarif və mədəniyyət mərkəzlərindən biri hesab olunurdu. Əmirliyin bu ənənəsi XVII əsrin ortalarından Osmanlı təcavüzündən qorunub saxlandı, lakin 1639-cu ildə Kürdüstanın Osmanlı-İran dövlətləri arasında bölüşdürülməsi ikinci dəfə rəsmiləşdirildi. Ondan sonra kürd əmirliklərinə qarşı Osmanlı təzyiqi daha da artdı. Bidlis əmiri Əbdal xan bu yeni təhlükədən özünü qorumaq üçün Osmanlı sarayına çoxlu hədiyyələr göndərdi, lakin bir fayda vermədi. Van valisi Əhməd paşa Mahmudi kürdlərinin köməyi ilə Bidlis əmirliyinə hücum edərək, Əbdal xanın əmlakı ilə birlikdə böyük bir kitabxanasını da taladı. Övliya Çələbi yazır: «Bu kitabxanada dörd min nüsxədən çox qiymətli kitab və əl yazmaları var idi. Onların çoxu bedii sənətkarlıqla cildlənmişdi» (48, 119). Müəllifin yazdığına görə həmin kitabxanada fars və ərəb dillərində xanın öz əl ilə yazılmış 76 kitab, 105 risalə mövcud idi. Buradan da Bidlis əmirliyində maarif və mədəniyyət işinin sonrakı əsrlərdə də inkişaf etdiyini görürük. Lakin Osmanlı müdaxiləsi ona imkan vermədi.

Qeyd etmək lazımdır ki, XV-XVI əsrlərdə Bidlis əmirliyinin tarixi də, digər kürd əmirliklərinin tarixi kimi yadellilərə qarşı mübarizə tarixindən ibarət olmuşdur. Söz yoxdur ki, bu hadisələr Kürdüstanın başqa əmirlikləri kimi, Bidlis əmirliyinin də, iqtisadi və mədəni tərəqqisini ləngidir və onun müstəqil inkişafına mane olurdu. Lakin həmin əsrlərdə Bidlis əmirliyini idarə edən hökmdarların yeritdikləri siyasət dövrün xüsusiyyət və tələbinə əsasən uyğun gəlirdi. Məhz buna görə də onlar öz irsi əmirlik hüququnu, əmirliyin müstəqilliyini və tayfa üzvlərinin təhlükəsizliyini müəyyən dövr üçün qoruyub saxlaya bilmişdilər.

Bidlis əmirliyinin tarixini tədqiq edərkən belə bir nəticəyə gəlmək olur ki, kürdlər üzərində ağır istis-

mar üsulu həmişə yadellilər tərəfindən tətbiq edilmişdir. Kürd zadəganlarının tətbiq etdikləri vergi mükəlləfiyyətləri o qədər də ağır və dözülməz olmamışdır. Buna görə ki, kürd tayfaları öz zadəganlarına qarşı nəinki üsyan etməmiş, hətta onları xarici basqınlardan belə müdafiə etmişlər. Bunun başqa bir səbəbi də ondan ibarətdir ki, kürd tayfaları irsən keçən əmirlik vəzifəsini xarici bir əhkam kimi düşündükləri üçün onların hökmdarlara olan hörməti də pərəstişkarlıq şəklini almışdı.

Kürd xalqının tarixindən məlum olur ki, tayfa başçısı öz vətəni tərk etdikdə, tayfanın bütün üzvləri onunla birlikdə vətənlərini tərk edib gedirlər. «Şərəfnəmə»də deyilir ki, Seyid Hüseyn Əxlatı Çingiz xan hücumunu əvvəlcədən hiss etdiyi üçün Misirə köçmüşdü. Onunla birlikdə 12 min nəfər tayfa üzvü də Misirə getmişdi. Bidlisi yazır: «Hazırda Misirdə əxlatlılar adına böyük bir məhəllə mövcuddur» (76, 352).

Vaxtı ilə I Şah Abbas Səfəviyə xidmət edən Pavzuki tayfasından olan 15 min kürd ailəsi öz başçıları ilə birlikdə Veramin qəsəbəsinə köçmüşdü (70, 325).

Bununla da belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, kürd tayfalarının başqa ölkələrə mühacirət etmələri təkce sərhəd qorumaq və sürgün olmaq məqsədilə deyil, eyni zamanda tayfa başçısının ölkədən getməsilə də əlaqədar olmuşdur.

Mənbələrdən aydın olur ki, Kürdüstan və o cümlədən Bidlis əmirliyində olan çoxlu elm və mədəniyyət xadimləri öz vətənlərinə nisbətən inkişaf etmiş İran, Azərbaycan, Türkiyə və Ərəb ölkələrində saray xidmətinə daxil olaraq Kürdüstanı tərk edirdilər (76, 342-344; 47, 141).

Əsrlər boyu davam edən bu vəziyyəti Kürdüstan ərazisində insan qüvvəsini azaldan digər bir səbəb kimi qeyd etmək olar.

Beləliklə, apardığımız tədqiqat və təhlil bizə Bidlis əmirliyinin və başqa kürd əmirliklərinin siyasi tarixi, ictimai-iqtisadi həyatı, sənət və ticarəti, maarif və mədəniyyəti haqqında kifayət qədər təsəvvürə malik olmaq imkanı verir. Çünki XV-XVI əsrlərdə kürd əmirliklərində baş verən hadisələr əsasən biri-digərinə təsir edən və yaxud da səbəb olan hadisələrdən ibarət olmuşdur.

Ardı var

GİRİŞ

Bunlar hər şəhərdə bir qımdatxana təşkil edirdilər. İlk dəfə Osmanlı şəhərlərində, sonra isə Rusiyanın ayrı-ayrı şəhərlərində belə qımdatxanalar yaratmağa başladılar. Bu qımdatxanalara bütün siniflərdən şəxs cəlb olunurdu: oxumuş cavanlar, sövdəgərlər, sənətkar və başqaları.

Bu qımdatların icmasının müşavirəsində bir qərar qəbul olundu ki, hər bir iş sahibi qımdatxanalara pul verməlidir. Qımdatxanadan həmin qərara əsasən erməni iş sahiblərinə məktublar göndərib onların qımdatxanaya göstərilən məbləğdə pul göndərməsini tələb edirdilər. Erməni iş sahibi məktubun tələbinə əməl etmədikdə ona qımdatxanadan ikinci dəfə elanname yazılırdı. Əgər yenə həmin şəxs pul verməkdən

muzdlu qatilləri neçə-neçə günahsız ermənilərin və rusların ölümünə də bais olurdular.

ƏLAVƏ2 (2 Məndə əlavələr haşiyə kimi göstərilir): Hicri 1321-ci (miladi 1903) ildə rus dövləti Qafqaz vilayətindəki kilsələrin əmlakını zəbt etmək istəyirdi. O vaxt bütün Qafqaz şəhərlərində olan erməni icmalarının başçıları toplaşdı və rus dövlətinin niyyətinə qarşı durmaq və onun həyata keçirilməsinə mane olmaq qərarına gəldilər. Bunun nəticəsində dövlət tərəfindən erməni milliyyətindən olan xeyli adamlar qətlə yetirildi. Bununla bərabər, bir çox erməni icmalarının tanınmış başçıları tutularaq Sibərə göndərildi. Kilsələrin əmlakı isə zəbt olunub dövlət sərəncamına verildi.

ƏLAVƏ: Həmin göstərilən bu ildə şəhərlərdə çox nahaq qanlar töküldü, xalqlar bir-birinə çox zülm-

kinli, ədavətli, təkəbbürlü, xudpəsənd və xəmirli fitnə-fəsad ilə yoğrulmuş adamlardır. Hansı vilayətdə ki bunlar tapılır, mütləq orda bir ədavət və iğtişaş olacaq. Qafqaz vilayətlərində nə qədər iğtişaş və münaqişələr baş verirdisə, onların birinci səbəbkarı İrəvan erməniləri olurdu.

Bir gün Bakıda olan İrəvan erməniləri şəhərdə iğtişaş salmağa cəhd göstərirlər. Belə ki, özünü hamıdan qoçaq və igid hesab edən həmin ermənilərdən biri bir müsəlman öldürür. Ondan sonra lovğalanaraq hər yerdə özünü tərifləyir və gördüyü cinayətlə fəxr edirdi. Bir gün o, küçədə getdiyi yerdə 18 yaşlı Bakı camaatından gənc bir oğlan onun qarşısına çıxıb deyir:

— O erməni qoçağı sən sən?
Erməni cavab verir:
— Qoduq, mənəm!

yanına gətirdilər, dedi ki, mən bütün həqiqətləri açıb

1905-06-cı illərdə erməni-müsəlman davasında Kürd xalqının rolu

imtina edərdisə, üçüncü dəfə onu hədələyirdilər. Bu dəfə də tələbə əməl etmədikdə qımdatlar həmin şəxsin öldürülməsi üçün bir və ya iki nəfər təyin edirdilər. Həmin şəxslər isə nəzərdə tutulmuş adamı öldürüb gizləndirirdilər. Heç kəs bilmirdi ki, bu cinayəti kim etdi və hara getdi. Əgər caniləri bilən və tanıyan olsa da, cürət edib heç kəsə deyə bilməzdi. Çünki kimsə canini ifşa etməyə cəhd göstərsəydi, onun özü də qımdatxana quldurlarının sui-qəsdinə məruz qalardı.

Atası nalbənd olmuş Camqarov familiar bir erməni Allah təbarək və təalanın iradəsilə tez bir zamanda milyonçu olur. Qımdatlar başqa varlı ermənilər kimi ona da kağızla müraciət edib qımdatxanaya 30 min manat verməsini tələb edirlər. O isə qımdatların tələbinə məhəl qoymayıb Moskvaya gedir. Bu zaman qımdatlar Moskvada yerləşən qımdatxanaya yazırlar ki, o bizim tələbimizə əməl etmədiyinə görə cəzasına çatdırılaraq qətlə yetirilsin.

Moskva qımdatxanasının başçıları özlərinin muzdlu qatillərinin arasında püşk ataraq Camqarovun öldürülməsi tapşırığını onlardan birinə həvalət etdilər. Həmin qatil Camqarovu Moskvada kilsənin qapısı yaxınlığında qətlə yetirdi.

Beləliklə də, qımdatxanaların

lərd etdilər. Bunun xoşagəlməz təsiri hər tərəfi bürüdükcə insanları xoş və rahat həyatdan məhrum edirdi.

Xüsusən, Mancuriya torpağında rus tayfasından nə qədər insanların nahaq qanları töküldü, gəmiləri dənizlərdə batırılıb məhv oldular, neçə-neçə şəhərlər və kəndlər xarabalıqlara çevrildi.

Bu tarixdə İran vilayətinə xəstəlik düşüb, sayı həddi-hesaba gəlməyən insanlar tələf oldular.

Bu günlərdə bəndeyi-aciz Nəvvab Mir Möhsün qardaşı Hacı Mirzə Abutalıb xanı Tehrandə Amas adlı öz nöqəri yatdığı yerdə öldürüb, bacardığı qədər cəvahiratdan və nəqd puldan götürüb qaçıb. Amma bu cinayətdən qaça bilməyib, rus divanxanasının əlinə keçib.

ƏLAVƏ: Hicri 1322-ci (miladi 1904) il tarixdə, iyunun 16-da Moskvada şəhərinə bir dolu yağdı ki, dolunun hər bir dənəsinin ağırlığı təxminən bir girvənkəyə yaxın idi.

ƏLAVƏ: 1904-cü il iyulun 3-də rus padşahının oğlu oldu. Onun adını Aleksey qoydular.

1904-cü İLDƏ BAKIDA ERMƏNİLƏRLƏ MÜSƏLMANLAR ARASINDA BAŞ VERMİŞ MÜNAQİŞƏ

Əvvəla bunu bilmək lazımdır ki, İrəvan şəhərinin erməniləri çox

Oğlan bu cavabı eşidən kimi tapançanı çıxarıb, erməninin bədəninə üç güllə yeridərək öldürür. Ermənilər həmin müsəlman oğlanı tutub, döyə-döyə

gətirib divanxanaya verirlər. Divanxanada oğlanın üstünü yoxladıqdan və dəfələrlə danışdırdıqdan sonra zindana göndərilir. Ermənilər divanxanada həmin oğlanı danışdıran məmura rüşvət verib, razı saldıqdan sonra onu bir də divanxanaya gətirilib sorğu-sual edilməsini tələb etdilər. Onlar məmurun qarşısında belə şərt qoydular ki, oğlanı məmurun yanına erməni əsgərləri gətirsin. Elə ki oğlanı məmurun

danışmışam. Sən isə bunların hamısını yazdın. İkinci dəfə buraya mənə gətirməyə nə ehtiyac vardı? Məmur hirsənərək oğlanın boynuna yumruq vurub əmr etdi ki, onu həbsxanaya aparsınlar. Oğlan məmura yalvarıb xahiş etdi ki, onu erməni əsgərləri ilə göndərməsin. Çünki onlar yolda mənə öldürəcəklər. Məmur ona qulaq asmayıb, zindana aparmağı əmr etdi. Həmin İrəvandan olan erməni əsgərlər isə oğlanı çəkə-çəkə aparıb, bir dar küçədə yerə yıxdılar və süngü ilə dəlik-deşik edib öldürdülər. Sonra isə məmura bildirdilər ki, qaçmaq istəyirdi, biz də öldürdük.

Əlavə: Karxana sahibi olan sabunçulu Ağa Rəzi adlı böyük bir şəxs faytonda küçə ilə gedərkən ermənilərin hücumuna məruz qalaraq öldürülmüşdü. Əhvalatdan xəbərdar olan Bakı əhli bundan çox təsirləndilər. Bundan əvvəl də ermənilər tərəfindən bir sıra cinayətlər törəndiyinə görə xalq arasında böyük iğtişaş baş verdi. Ermənilərin bu düşmənçiliyinə artıq dözməyən camaat bazar-dükənləri bağlayaraq cavanlar tufəng-tapança ilə silahlanıb, üz qoydular erməni camaatının üstünə. Dükanda ələ düşəni dükanda, bazardakını bazarda, küçədəkini küçədə öldürüb, leş-leş üstünə tökdülər.

Ardı var

Serokê Herêma Kurdistanê ji aliyê Serok Talebanî ve hate pêşwazî kirin

Îro 30.05.2012 li havîngeha Dokan, Serok Talebanî pêşwaziya birêz Mesûd Barzanî Serokê Herêma Kurdistanê û Nêçîrvan Barzanî Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê kir.

Li hevdîtînê de pêvajoya siyasî û pêşatên dawî û hewlên ji bo pêkanîna dest-pêşxeriya niştîmanî ku dibê ferahemkirina berjewendiya bilindên welat û çalak kirina mekanîzma destûra demokratî, ku bi vê sedemê pêvajoya siyasî diçê ser rêya asayiya xwe û bandorê li îradeya alî û pêkhatên beşdarvanan jî dike.

Her wiha îro Serok Talebanî li gel serkirdeyên civîna şewirmendiya Hewlêrê civiya, ku ji Mistefa Ye'qubî û şanda nûnerê Semaheta Seyîd Muqteda Sedir, serkirdeyên Îtilafa El Iraqiye (D. Eyad Elawî û Usame Nucêfî û Mutleg), Dr. Ehmed Çelebî û Şêx Sebah El Sa'dî Endamên Encumena Nûnerên Iraqê pêhatibû.

Li hevdîtînê de Serok Tale-

banî guh li pêşniyar û nêrînên amadevanan girt, ku ji bo derketina ji qeyrana siyasiya îro ya Iraqê li çarçeweya desturê da sedemên demokratiyane nirxandin. Her wiha ew jî dibine sedemek ji bo cîh bi cîhkirina peymannameyan û hevdû têgihîştina di navbera aliyên pêvajoya siyasî.

Li vî warî de Serok Talebanî pabendbûna xwe bi wê yekê dûpatkir ku destur daniye bi

navê berjewendiya bilinda welatda. Her wiha her çareseriyek ku dibê veqerana yekgirtiya niştîmanî û çalakkirina wan mekanîzman ku dibine pêşxistina pêvajoya demokratî û bihêzkirina pêwendiya di navbera hêzên siyasiyan ji bo bi encam gihandina erkên çaksazî û aborî û komelayetî û siyasiyan û dawî anîna bi nexweşî û astengiyan heta wê astê rikeberiyê li hevdû bikin.

Merasima pêşwazîkirina 730 termên enfalkiriyan

Îro (28.05.2012) li Silêmaniyê, bi amadebûna Kosret Resûl cîgirê serokê herêma Kurdistanê, Erselan Bayîz serokê parlamentoya Kurdistanê, Nêçîrvan Barzanî serokwezîrê herêma Kurdistanê, Aram Ehmed wezîrê karûbarên şehîd û enfalkiriyan, waliyê Silêmaniyê, malbatên şehîd û enfalkiriya, hijmareke berprisên Kurdistanê û Îraqê, parlemantêrên Kurdistanê û Îraqê, nûnerên welatên biyanî û hijmareke berprisên hizbî û hikûmî merasima pêşwazîkirina termên 730 enfalkiriyan li Çemçemalê dest pê kir.

Di merasima pêşwazîkirin û biaxsipardina termên 730 enfalkiriyan de, serokwezîrê Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî peyveke pêşkeş kir û di peyva xwe de hişyarî de ku hêştê eqiliyeta bierebkin û enfalkirinê li Îraqê heye. Serokwezîrê Kurdistanê di berdewamiya peyva xwe de got:

- Yên ku naxwazin madeya 140ê cîbicî bibe, ew dixwazin şûnewarên erebkirina kurdan binavneşin.

- Yaku îro li Sadiye,

Celewla û Kerkûkê diqewime, her heman siyaseta berê a erebkirinê ye.

Nêçîrvan Barzanî behsa siyaste hikûmetên Îraqê kir û got ku, hikûmetên Îraqê, bitaybetî rijêma Basê, enfalkirina kurdan ji gelê kurd re bi

karekî adil zaniye. Lê kurd û hemû gelên azadîxwaz îspat kirin ku, rijêmêm diktator jinavdiçin û îradeya azadîxwazan serdikeve:

- Îro rewşeke minasib ji bo gelê me heye û şertên serkeftima ne yekrêziya aliyên siyasiyên Kurdistanê û gelê kurd e.

Barzanî di peyva xwe de got ku, ew gorên bi kom yên dihêne dîtin, belge û şahidên eqiliyeta tawankarî û şovîni derheq bi nejada kurd in:

- Lê dersên wan tawanan ji me re dibêje ku

nabe tenazulê ji tu mafên milletê xwe bikiin û digel hemû aliyan ji bona ku wan tawanan bi cîhanê bidin nasandin bixwebitîn.

- Em îrsarê li ser wê yekê dikin ku divê hikûmeta Îraqê wezîfeya xwe bi cî bike û biryarên dadgeha bala a tawanan

erebkirin û qirkirina nejadî ye:
- Ew eqliyet ji bo ser nuha û pêşeroja Îraqê xeter e. Heta ku hindê kes hebin ku mafê gelê kurd înkâr bikin û şûnewarên rijêma jinavçûyî biparêzin, dîr nebînin ku siyaseta komkujiyê û enfalan dubare bibe.
- Hindê aliyên siyasiyên îraqî, îro, bi hemû îmkanên xwe ji bo şûnewarên erebkiir, enfal û komkujiyê biparêzin, dixebitin û dixwazin weke xwe bimînin. Ev jî bi wê yekê diyar dibe ku nahêlin madeya 140ê bê cîbicîkirin. Herêma Kurdistanê dixebite ku sînorekî destûrî û yasayîyî bihêz ji bo siyastê deyne daku, diktatorî, hukimê yekesî û eqiliyeta faşîstê careke din venegere Îraqê. Ji bilî gotara wezîrê karûberên şehîd û enfalkiriyan di merasim apêşwazkirin û biaxsipardina 730 termên enfalkiriyan de çend peyv û gotarên din hatin pêşkeş kirin. Li gor belgeyên hatine dîtin, piraniya wan 730 qurbaniyan xelkê Çemçemal, Qadirkerem û devera germiyan in.

Nêçîrvan Barzanî di peyva xwe de behsa wê yekê jî kir ku, heta niha hindê tawanbaran ahtîne îdam kirin, lê tawanbarê esasî hêştê meye, ew jî eqiliyeta faşîstî û komkujiyê ye. Eqiliyeta dijmnkariya gelê Kurdistanê û mafên adil yên gelê kurd e. Eqiliyeta parastina mîrasê siyaseta

Hasip Kaplan: Kûçikê min xwarin

Parlemerterê BDPê Hasip Kaplan, dîsa bi axaftineke xwe bal kişand ser xwe. Çîniyan kûçikê wî xwarine.

Parlemerterê BDPê parêzer Hasip Kaplan, li ser gotina wezîrê darayê Mehmet Şimşek ku gotibû, "Başûr Rojhilatê Tirkîyê wê bibe wek Çînê", axiftî û îdiyek gellekî balkêş anî ziman. Kaplan got, "Wê çawa başûr rojhilat bibe Çîn? Ez ji we re qala mînakekê bikim. Ji komisyona lêkolîna madenê 15 parlemerter, ku ji wan hinek hîn li meclîsê ne, em çûne Cûdî, li quntara Cûdî bîra neftê hebû, komir hebû. Çiya qul kirine, 800 metre tunel vekirine, ji tunelê komirê tînin.

Li wira termîk sandrala Koma Cîner heye. Yên ku qredîya termîk santralê dane, Çînî ne. Çînî li wira dixebitin. Yanê hemû xebatkarên teknîkî û qredî ji Çînê tê. Me çawa fehm kir ku başûr rojhilat wê bibe Çîn? Me carê dît ku li gûnda kûçik nemane. Mêvanên me hemû xwerine. Mixabin rewşeke wisa heye. Ger hûn, başûr rojhilateke wisa tehayyûl dikin, rewş gellekî wahîm e. Xebatkarên teknîkî ji derve tînin, qredî îthal kirine, patron ji derve ye, hilberînerê niştîcîh ji yê derve hatî zêdetir bacê dide. Ji bo eşqa Xwedê, ma teşwîk ev e?"

Erdogan û Kiliçdaroglu çarşemê dicivin

CHPê ji bo çareseriya pîrsa kurd projeyek ji 10 maddeyan pêktê amadekir û pêşkêşî meclisa Tirkîyê kir. Serokê CHPê di vê derbarê de got, "Wê ligel serokê AKP, MHP û BDPê bicive." CHPê ji bo çareseriya pîrsa kurd projeyek ji 10 maddeyan pêktê amadekir û pêşkêşî meclisa Tirkîyê kir. Serokê CHPê di vê derbarê de got, "Wê ligel serokê AKP, MHP û BDPê bicive." Heftiya borî CHPê ji bo çareserkirina pîrsa kurd û terorê projeyek 10 xalî pêşkêşî serokê parlamentoya Tirkîyê

Cemil Çiçek kir. Derbarê çareserkirina pîrsa kurd de serokê CHPê diyar kir ku wê ligel Serokwezîrê Tirkîyê û Serokê AKPê Recep Tayyip Erdogan, Serokê MHPê Devlet Bahçelî û Hevserokê BDPê Selaheddin Demirtaş bicive. Di derbarê de pêşniyara randevuya Kiliçdaroglu ya ji bo hevdîtina ligel Erdogan, ji aliyê Erdogan ve hat pejirand. Di vê çarçoveyê de serokwezîr Erdogan û Serokê CHPê Kiliçdaroglu roja çarşemê saet 15.00an dicivin.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Aa

av

dirən

Ev çiyə? Ev **ave**.
Bu nədir? Bu sudur.
Что это? Это вода.
What is it? It is water.

Ev çiyə? Ev **dirəne**.
Bu nədir? Bu dişdir.
Что это? Это зуб.
What is it? It is a tooth.

agir

mar

Ev çiyə? Ev **agire**.
Bu nədir? Bu oddur.
Что это? Это огонь.
What is it? It is fire.

Ev çiyə? Ev **mare**.
Bu nədir? Bu ılandır.
Что это? Это змея.
What is it? It is a snake.

Bb

-bizin

balon

Ev çiyə? Ev **bizine**.
Bu nədir? Bu keçidir.
Что это? Это коза.
What is it? It is goat.

Ev çiyə? Ev **balone**.
Bu nədir? Bu şardır.
Что это? Это шар.
What is it? It is a balon.

bacan

otomobil

Ev çiyə? Ev **bacane**.
Bu nədir? Bu pomidorudur.
Что это? Это помидор.
What is it? It is a tomato.

Ev çiyə? Ev **otomobile**.
Bu nədir? Bu maşındır.
Что это? Это машина.
What is it? It is a car.

Cc

taC

Canı

Ev çiyə? Ev **taCe**.
Bu nədir? Bu tacdır.
Что это? Это корона.
What is it? It is a crown.

Ev çiyə? Ev **Canie**.
Бу палыр? Бу дайпыр.
Что это? Это жеребенок.
What is it? It is a horse.

Cüçik

finCan

Ev çiyə? Ev **Cüçike**.
Bu nədir? Bu cücüdür.
Что это? Это цыпленок.
What is it? It is a chicken.

Ev çiyə? Ev **finCane**.
Bu nədir? Bu fincandır.
Что это? Это чашка.
What is it? It is a cup.

Çç

çav

çêlek

Ev çiyə? Ev **Çave**.
Bu nədir? Bu gözüdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

Ev çiyə? Ev **Çêleke**.
Bu nədir? Bu inəkdir.
Что это? Это корова.
What is it? It is cow.

çaynık

çaküç

Ev çiyə? Ev **Çaynıke**.
Bu nədir? Bu çaynıqdır.
Что это? Это чайник.
What is it? It is a teapot.

Ev çiyə? Ev **Çaküçe**.
Bu nədir? Bu çəkicdir.
Что это? Это молоток.
What is it? It is hammer.

Dd

defter

dar

Ev çiyə? Ev **deftere**.
Bu nədir? Bu dəftərdir.
Что это? Это тетрадь.
What is it? It is a copybook.

Ev çiyə? Ev **dare**.
Bu nədir? Bu ağacdır.
Что это? Это дерево.
What is it? It is a tree.

dest

dil

Ev çiyə? Ev **deste**.
Bu nədir? Bu öldür.
Что это? Это ладонь.
What is it? It is a hand.

Ev çiyə? Ev **dile**.
Bu nədir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

Ee

belg

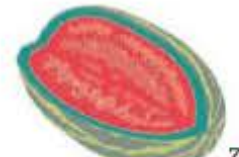
elok

Ev çiyə? Ev **belge**.
Bu nədir? Bu yarpaqdır.
Что это? Это лист.
What is it? It is a leaf.

Ev çiyə? Ev **eloke**.
Bu nədir? Bu hinduşqadır.
Что это? Это индюк.
What is it? It is a turkey.

ker

zebeç

Ev çiyə? Ev **kerce**.
Bu nədir? Bu ulaqdır.
Что это? Это осёл.
What is it? It is a donkey.

Ev çiyə? Ev **zebeçe**.
Bu nədir? Bu qarğızdır.
Что это? Это арбуз.
What is it? It is a watermelon.

Êê

êleg

hêk

Ev çiyə? Ev **êlege**.
Bu nədir? Bu jiletidir.
Что это? Это шорт.
What is it? It is a jumper.

Ev çiyə? Ev **hêke**.
Bu nədir? Bu yumurtadır.
Что это? Это яйцо.
What is it? It is an egg.

pê

kêr

Ev çiyə? Ev **pêye**.
Bu nədir? Bu ayaqdır.
Что это? Это пятка.
What is it? It is a heel.

Ev çiyə? Ev **kêre**.
Bu nədir? Bu bıçaqdır.
Что это? Это нож.
What is it? It is a knife.

Ff

fil

firok

Ev çiyə? Ev **file**.
Bu nədir? Bu fildir.
Что это? Это слон.
What is it? It is an elephant.

Ev çiyə? Ev **firoke**.
Bu nədir? Bu toyyarodir.
Что это? Это самолет.
What is it? It is a plane.

find

zerafe

Ev çiyə? Ev **finde**.
Bu nədir? Bu şamdır.
Что это? Это свеча.
What is it? It is a candle.

Ev çiyə? Ev **zerafeye**.
Bu nədir? Bu zürafədir.
Что это? Это жираф.
What is it? It is a giraffe.

Gg

gizêr

gêzi

Ev çiyə? Ev **gizêre**.
Bu nədir? Bu kökdür.
Что это? Это морковь.
What is it? It is a carrot.

Ev çiyə? Ev **gêziye**.
Bu nədir? Bu süpürgədir.
Что это? Это метелка.
What is it? It is a broom.

gore

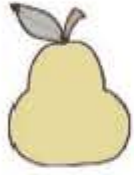
guh

Ev çiyə? Ev **goreye**.
Bu nədir? Bu corabdır.
Что это? Это носки.
What is it? It is a stocking.

Ev çiyə? Ev **guhe**.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is an ear.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Hh

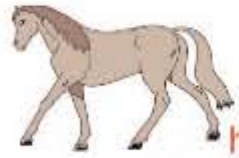
hirmê

hirç

Ev çiyê? Ev hirmêye.
Bu nêdir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

Ev çiyê? Ev hirçe.
Bu nêdir? Bu ayıdır.
Что это? Это медведь.
What is it? It is a bear.

hesp

hêştir

Ev çiyê? Ev hespe.
Bu nêdir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a horse.

Ev çiyê? Ev hêstire.
Bu nêdir? Bu dævêdir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

li

dil

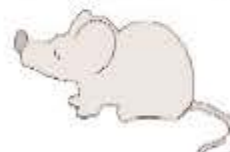
lepik

Ev çiyê? Ev dile.
Bu nêdir? Bu ürêkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

Ev çiyê? Ev lepîke.
Bu nêdir? Bu âlekêdir.
Что это? Это перчатки.
What is it? It is gloves.

ling

mişk

Ev çiyê? Ev lînge.
Bu nêdir? Bu qeçdir.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.

Ev çiyê? Ev mişke.
Bu nêdir? Bu siçandır.
Что это? Это мышь.
What is it? It is a mouse.

îi

dîk

îsot

Ev çiyê? Ev dîke.
Bu nêdir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.

Ev çiyê? Ev îsote.
Bu nêdir? Bu bibardir.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.

gustîl

keştî

Ev çiyê? Ev gustîle.
Bu nêdir? Bu üzûkdür.
Что это? Это кольцо.
What is it? It is a ring.

Ev çiyê? Ev keştîye.
Bu nêdir? Bu gomidir.
Что это? Это пароход.
What is it? It is a ship.

Jj

jûjî

Ev çiyê? Ev jûjiye.
Bu nêdir? Bu kirpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.

roj

Ev çiyê? Ev roje.
Bu nêdir? Bu günêşdir.
Что это? Это солнце.
What is it? It is the sun.

rojname

kevjal

Ev çiyê? Ev rojnameye.
Bu nêdir? Bu qezetdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.

Ev çiyê? Ev kevjale.
Bu nêdir? Bu xerçengdir.
Что это? Это краб.
What is it? It is a crayfish.

Kk

birek

Ev çiyê? Ev bireke.
Bu nêdir? Bu mişardir.
Что это? Это пила.
What is it? It is a saw.

kûsî

Ev çiyê? Ev kûsiye.
Bu nêdir? Bu bağadır.
Что это? Это черепаха.
What is it? It is a tortoise.

kund

Ev çiyê? Ev kunde.
Bu nêdir? Bu bayquşdur.
Что это? Это сова.
What is it? It is an owl.

kevçî

Ev çiyê? Ev kevçîye.
Bu nêdir? Bu qaşiqdır.
Что это? Это ложка.
What is it? It is a spoon.

Li

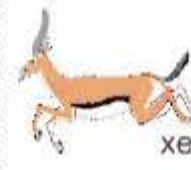
lêv

Ev çiyê? Ev lêve.
Bu nêdir? Bu dodaqdir.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.

limon

Ev çiyê? Ev limone.
Bu nêdir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.

xezal

Ev çiyê? Ev xezale.
Bu nêdir? Bu ceyrandir.
Что это? Это олень.
What is it? It is a deer.

kûlî.

Ev çiyê? Ev kûliye.
Bu nêdir? Bu çoyirtkêdir.
Что это? Это саранча.
What is it? It is a grasshopper.

Mm

mûz

Ev çiyê? Ev mûze.
Bu nêdir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

masî

Ev çiyê? Ev masîye.
Bu nêdir? Bu balıqdır.
Что это? Это рыба.
What is it? It is fish.

gamêş

Ev çiyê? Ev gamêşe.
Bu nêdir? Bu camuşdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

meymûn

Ev çiyê? Ev meymûne.
Bu nêdir? Bu meymundur.
Что это? Это обезьяна.
What is it? It is a monkey.

Nn

nan

Ev çiyê? Ev nane.
Bu nêdir? Bu çörêkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

trên

Ev çiyê? Ev trêne.
Bu nêdir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.

hûrbivîn

Ev çiyê? Ev hûrbivîne.
Bu nêdir? Bu zerrêbindir.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a magnifying-glass.

reng

Ev çiyê? Ev reñge.
Bu nêdir? Bu boyadır.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.

Oo

ode

Ev çiyê? Ev Odeye.
Bu nêdir? Bu otaqdır.
Что это? Это комната.
What is it? It is a room.

otobûs

Ev çiyê? Ev Otobûse.
Bu nêdir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.

sol

Ev çiyê? Ev sole.
Bu nêdir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

top

Ev çiyê? Ev tope.
Bu nêdir? Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a ball.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

penir

Ev çiyə? Ev penirə.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

pivaz

Ev çiyə? Ev pivazə.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is a onion.

peçemək

Ev çiyə? Ev peçeməkə.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

pênüs

Ev çiyə? Ev pênüse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

beq

Ev çiyə? Ev beqə.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çiyə? Ev qazə.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çiyə? Ev meqesə.
Bu nədir? Bu qaşçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çiyə? Ev portqalə.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is a orange.

Rr

şer

Ev çiyə? Ev şərə.
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

kəwrışk

Ev çiyə? Ev kəwrışkə.
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это заяц.
What is it? It is a rabbit.

tir

Ev çiyə? Ev tirə.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is a arrow.

rovı

Ev çiyə? Ev roviyə.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

sêv

Ev çiyə? Ev sêvə.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is a apple.

stêrk

Ev çiyə? Ev stêrkə.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звезда.
What is it? It is a star.

se

Ev çiyə? Ev seyə.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

Ev çiyə? Ev sêvikə.
Bu nədir? Bu kartoflur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

Şş

şür

Ev çiyə? Ev şürə.
Bu nədir? Bu qilinedir.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çiyə? Ev şeşə.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок.
What is it? It is a comb.

şir

Ev çiyə? Ev şirə.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

şüşə

Ev çiyə? Ev şüşeyə.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

Tt

tir

Ev çiyə? Ev tiriyə.
Bu nədir? Bu üzumdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tütı

Ev çiyə? Ev tütüyə.
Bu nədir? Bu tutuqşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.

pirtük

Ev çiyə? Ev pirtükə.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

timsah

Ev çiyə? Ev timsahə.
Bu nədir? Bu timsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

uti

Ev çiyə? Ev utiyə.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is a iron.

guh

Ev çiyə? Ev guhə.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is a ear.

Ûû

bilür

Ev çiyə? Ev bilürə.
Bu nədir? Bu tülökdür.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brüşk

Ev çiyə? Ev brüşkə.
Bu nədir? Bu ildırımır.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

çav

Ev çiyə? Ev çavə.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is a eye.

keVok

Ev çiyə? Ev keVokə.
Bu nədir? Bu gəyörçündür.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

gul

Ev çiyə? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветок.
What is it? It is a flower.

kurm

Ev çiyə? Ev kurmə.
Bu nədir? Bu qurmdur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

çäk

Ev çiyə? Ev çäkə.
Bu nədir? Bu çusdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

dupışk

Ev çiyə? Ev dupışkə.
Bu nədir? Bu uğrəbdir.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a skorpion.

bivir

Ev çiyə? Ev bivirə.
Bu nədir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is a axe.

berçavik

Ev çiyə? Ev berçavikə.
Bu nədir? Bu çynokdur.
Что это? Это очки.
What is it? It is glass.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBƏ-ALFABƏYA BI FERHENG

Ww

w erdek

Ev çiyə? Ev werdeke.
Bu nədir? Bu ökəkdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

wəne

Ev çiyə? Ev wəneye.
Bu nədir? Bu şəkildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

ewr

Ev çiyə? Ev ewre.
Bu nədir? Bu buluddur.
Что это? Это туча.
What is it? It is a cloud.

kew

Ev çiyə? Ev kewə.
Bu nədir? Bu köklükdür.
Что это? Это пестарка
What is it? It is a partridge.

Xx

xalxalok

Ev çiyə? Ev xalxalok.
Bu nədir? Bu arabüzəndir.
Что это?
Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.

xanî

Ev çiyə? Ev xaniyə.
Bu nədir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

xaç

Ev çiyə? Ev xaç e.
Bu nədir? Bu xaçdır.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.

berx

Ev çiyə? Ev berxe.
Bu nədir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep.

Yy

xîyar

Ev çiyə? Ev xiyare.
Bu nədir? Bu xiyardır.
Что это? Это огурец.
What is it? It is a cucumber.

heyve

Ev çiyə? Ev heyve.
Bu nədir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.

yek

Ev çiyə? Ev yekə.
Bu nədir? Bu birdir.
Что это? Это яйцо.
What is it? It is a one.

çiya

Ev çiyə? Ev çiyaye.
Bu nədir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountain.

Zz

ziman

Ev çiyə? Ev zimane.
Bu nədir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

zengil

Ev çiyə? Ev zengile.
Bu nədir? Bu zengildir.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

zerik

Ev çiyə? Ev zerike.
Bu nədir? Bu vedradır.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

derzi

Ev çiyə? Ev derziye.
Bu nədir? Bu iynədir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

ALFABÊ

N b/s	KURDÎ		Azerî	Latînî	DİKARÎ BİXWÎNÎ
	ya bi tîpên latînî	ya bi tîpên kırîlî			
1	Aa	Aa	Aa	Artêş, armanc, av, agir, azadî, adar, azerî, aram, artêş,	
2	Bb	Бб	Bb	Bazîd, beran, berf, Baran, ba, bahoz, berbang, bedew, berx	
3	Cc	Цц	Cc	Cûdî, cêr, ceş, Decle, Cefer, Cemil, cêv, Cello,	
4	Çç	Чч	Çç	Çekdar, çem, çar, çepik, çav, çeleng, çil,	
5	Dd	Дд	Dd	Dayîk, dewr, dar, dest, Dara, dû, deh, defter, don, dîwar, dinê	
6	Êê	Ee	Ee	Êlnûr, êvar, êzing, êş, êlek, Êldar,	
7	Ee	Яя	Əə	Enî, ewr, erê, Ewreman, Elî, elek, Elegez, Erzurum,	
8	Ff	Фф	Ff	Ferat, frtone, Fariz, fil, fûtbol, Ferman, Firat, Fatma	
9	Gg	Гг	Gg	Gerilla, Gebar, genim, gellî, germ, golig, gore, goh	
10	Hh	Нн	Hh	Hewlêr, havîn, hirç hêsir, hewar, havîn, hurmê, hesp	
11	Îî	Ии	Ii	Îsal, îni, bîr, pîr, sîr, Îdrîs, Îsa, îcar, valî, İbrahim, İran	
12	Ii	Ьь	Ii	Kirin, birin, firin, kırin, Miraz, mirin, minminîk,	
13	Jj	Жж	Jj	Jîyan, jûjî, Nûjîn, jor, jêr, jehr, jale, jajik, Janna,	
14	Kk	Кк	Kk	Kurdistan, karker, kevan, Kemal, Kerkuk, Kerem, kelem	
15	Ll	Лл	Ll	Lûr, legleg, gul, bilbil, dil, Laliş, Lêyla, lazim, lempe, limon	
16	Mm	Мм	Mm	Mîdia, merd, mêr, mêvan, masî, meş, Misir,	
17	Nn	Нн	Nn	Nan, nêrî, nig, Nîva, neví, ner, nav, nas, hinar, Hesen,	
18	Oo	Оо	Oo	Osê, Oskan, dor, sor, Oric, ode, orxan, Oslo, Duhok	
19	Pp	Пп	Pp	Par, piling, pîr, pola, pis, Paşa, Perîşan, pitî, petek, perçe	
20	Qq	Qq	Qq	Quling, qawe, qîr, qelem, qaîş, qat, qeysî, Qasim, qesir, qend	
21	Rr	Рр	Rr	Ro, Rostem, zer, ber, gerilla, reş, ru, rast, ram, aram, zirav	
22	Ss	Сс	Ss	Serok, Sîpan, Sencar, sêv, sor, sût, serî, saz, serbaz, Sefer, sê	
23	Şş	Шш	Şş	Şoreş, şev, şe, şene, şêr, şûr, şapik, şalik, şîrîn, sekir, şewaq	
24	Tt	Тт	Tt	Tîr, tîrêj, tam, tas, tî, tendûr, Temam, temaşe, tîfing, top,	
25	Ûû	Уу	Uu	Kûr û dûr, pênuş, hûr, şûr, nûr, bûyîn, çûyîn, bûyar	
26	Uu	Юю	Ûû	Gul, sur, dudu, guh, buhur, kurd, Kurdistan, guhdar, nuh	
27	Vv	Вв	Vv	Vala, vrvêşî, vira, vîalî, av, valî, vajî, Vagîf, Van, vala, eva	
28	Ww	Ww	-	War, welat, Wecîh, weşandin, Xwedê, Wezîr, Wekil, walî	
29	Xx	Xx	Xx	Xiyal, xewn, xanî, xurtî, Xelîl, xalo, xatî, Xalid, xaç, xêr, xas	
30	Yy	Йй	Yy	Yasin, Yusif, Yagub, Yasemen, yeqîn, Yehya, yarmarka	
31	Zz	Зз	Zz	Zozan, zer, zêr, zor, zengil, zend, zîv, zelal, Zîver, zêytûn	

Искусство для Оджалана

Агентство "Фират" сообщает о новой инициативе, призывающей художников по всему миру приложить свое воображение и таланты, чтобы подчеркнуть положение самого известного курдского заключенного, Абдуллы Оджалана. Кампания призывает художников, которые хотят поддержать кампанию за освобождение Оджалана, сделать это посредством своего искусства. Это могут быть фотографии, рисунки, скульптуры, видео, песни, стихи, тексты. Творчество не знает границ. Мы опубликуем ваши произведения на этом сайте, организуем выставки, распечатаем плакаты, открытки, наклейки, футболки... Если вы художник и заинтересованы присоединиться к кампании "Искусство для Оджалана", пожалуйста, свяжитесь с нами". Послание подписано Координационным бюро Международной инициативы "Свобода Абдуллы Оджалана - Мир в Курдистане". Сайт организаторов - freedom-for-ocalan.com

Son zamanlar qan ağlayan yazılar yazır qələmim. Böyük bir şövqlə eli, obanı, vətəni tərənnüm etdiyim halda, indi vətəndən uzaq köçkün həyatı sürən el-obamızın acı həyat həqiqətlərindən; - igidlərimizin, cavanlarımızın, ağbirçək, ağsaqqallarımızın acı taleyindən, vaxtsiz ölümlərindən, qərib-qürbət qəbirstanlıqlardakı qəbirlərə tapşırmaqlarımızdan yazıram.

Uzun sürən ağır xəstəlikdən sonra, elimizin sevimlisi, elini-obasını seven, zəhmətkeşliyi ilə seçilən, söz, gülüş ustası Səmədov Əhliman Xasay oğlu 01.01.2012-ci il tarixində gözlərini əbədi olaraq yumdu.

O, 01.07.1949-cu ildə Laçın rayonunun Kamallı kəndində kürd ailəsində anadan olmuşdur. Valideynlərinin hər ikisi də kürd idi. Kürd dilində çox gözəl danışdı.

Böyük vətən müharibəsinin yaraları hələ tam sağalmamışdı. Ucaqar dağ kəndlərində məktəblər çatışmırdı. Elmə, təhsilə güclü maraq göstərən gənc Əhliman təhsilini qonşu kəndlərdə alır. Rayon mərkəzində elektrik, kino mexanik kursunu bitirir.

1960-cı illərin ortalarında kəndlərin elektrifikasiyasına başlandı. Kəndimizin elektrifikasiyasında yaxından iştirak edən bu cavan oğlanın bacarığını görən rayon elektrik şöbəsinin rəhbərliyi, yaxın ətraf kəndlərin elektrifikasiyasını da ona tapşırır. Az bir zaman içərisində bu işin öhdəsindən bacarıqla gəlir və 1992-ci ilin məcburi köçkünlük dövrünə qədər yorulmaq bilmədən xalqa xidmət edir.

1960-cı illərin sonuna yaxın ucqar dağ kəndlərində radio-televiziya verilişlərinin yayımlanması başlandı. Bacarıqlı və istedadlı Əhliman, özünün fitri istedadı və çox iti sürətli qavrama qabiliyyəti ilə radio texnikanın bütün sirlərinə yiyələnir. Bunun nəticəsində kəndimizdə, eləcə də bütün ətraf kəndlərdə radio və televiziyaya verilişlərinin yayımlanması üçün bütün ötürücü və qəbuledici qurğuların quraşdırılmasını və təmirini təmin

Elimizin sevimlisi

etmişdir.

Tufana, borana baxmayaraq camaatın xidmətində daim təmənnəsiz dayanmışdır. Kimliyindən asılı olmayaraq hamıya əl tutmuşdur. Dağ yerində elektrik enerjisinin tez-tez kəsildiyinə görə özü küləklə işləyən enerji qurğusu düzəltmişdir.

Mahir tar ifa etmə bacarığına malik idi. Bütün muğamlarımızı dəqiq, qüsursuz və çox məlahətlə ifa edərdi. O zaman bədii rəhbərlik etdiyim həvəskar teatr yaradıcılıq qrupunun bütün tədbirlərində yaxından iştirak edər, musiqi hissələrini coşqun bir ilhamla müşayiət edərdi. Hələ çox erkən yaşlarında "Leyli və Məcnun" xalçası toxumuşdu. Xalçadakı bədii təsvir, ilmələrin və naxışların yerli-yerində işlənməsi o qədər gözəl idi ki, görənləri heyrətə salırdı.

Rus dilini tamamilə bilirdi.

Kənddə kino-mexanik işləmişdir. Özünün sarıdığı qaynaq aparatı ilə hamıya əl tutmuş, heç kəsdən köməyi-ni əsirgəməmiş, hamının yardımçısı olmuşdur.

Evləri ümid qapısı idi, heç kimi əli

boş geri qaytarmazdı.

1992-ci ildə məcburi köçkün düşdükdən sonra Bakının Elektrotok qəsəbəsində məskunlaşmış bütün kənd camaatının evlərini elektrik xətti ilə tam və təmənnəsiz təmin etmişdir.

Hansı evə gedərdi, kiminlə yoldaşlıq edərdisə, oradan həmişə gülüş əksik olmazdı.

Hər bir şəxsə, hər bir hadisəyə xüsusi yanaşma tərzi var idi. Hər sözü mənalı, gözəl, dürüst və yerində işlədərdi. Məhz buna görə də el içində böyük söz ustası kimi də tanınmışdı. Lətifələri dillər əzbəri idi;

- Qonşu kənddə işıq transformatorunda qəza baş verir. Qoruyucu avtomat qurğusu tamamilə sıradan çıxır. Rayon elektrik şəbəkəsinə müraciət etsə də, rayonda avtomat qurğusunun olmaması üzündən transformatoru təmir edə bilmir. Bir neçə gün işıqsız qalan kənd camaatı rayon partiya komitəsinə şikayət edir. Həmin kəndə gələn katib üzünü Əhlimana tutub:

- Vicdanın yoxdur, camaatı işıqsız qoymusan?

- Vicdan var, avtomat yoxdur, - deyər Əhliman cavab verir.

Katib avtomat sözünün fərqi varmadan;

- Avtomatı neynirsən a kişi, camaatı qırasan? - deyən zaman camaat gülməkdən oğunub gedir.

Qoyun otarmağı heç xoşlamazdı.

Dörd qız övladından sonra bir oğlan uşağı anadan olan zaman ölür. Qonşusu Günəş xala onlara gəlib dil-ağız etmək istəyir:

- Əlo, belə va çi zülmü, lə sərə tə hatt? (Əhliman bu nə zülm idi başına gəldi?).

Əhliman tez cavab verir:

- Xaltıye Güle, jə viyanda puçtur zülm həyə. (Günəş xala, bundan da bətr zülm var).

- Lə, əv çiyə Əlo? (Bəs o nə zülmüdür bundan bətr?)

- Süvə novata mın bəzə, (Sabah mənim qoyun novatımdı), - deyər, qısa və lakonik cavab verir. Hamı gülməkdən oğunub gedir.

Vətən həsrəti, vətən dağı onu da rahat buraxmırdı. Özünün sevimli VEF radiosunu götürüb bir kənara çəkilər, xəbərler proqramına qulaq asar, bir xoş xəbər eşidəcəyinə inanardı. Nə heyf ki, amansız ölüm onu sıralarımızdan çox tez apardı.

"Adam var evdən gedər, adam var eldən", - demiş atalarımız. Bəli, sözün əsl mənasında, Əhliman elimizdən getdi.

Bir uşaq saflığı, sadəliyi var idi onda. O qədər saf, o qədər təmiz qəlbli bir insan idi ki, onu hamı sevdi. Kin, yalan nə olduğunu bilməzdi. Uşaq uşaq, böyüklə böyük idi. O, öz sadəliyi, səmimiyyəti ilə daima qəlbimizdə yaşayacaq. Gözəl, qayğıkeş ailə sahibi idi.

Dörd qızı, bir oğlu var. Allah ailəsinə, övladlarına və qohumlarına səbr versin.

*Yandın çıraq kimi elin yolunda,
Yarıb zülmətləri nura boyadın.
Hər evdə, ocaqda nəğməyə dönüb,
İnsanlığ adına bir meyar oldun.*

*Nə tufan tanıdın, nə də ki şaxta,
Yetişdin haraya, çağrılan vaxtda.
Gəzdi şən-şöhrətin dildə-dodqda,
Uşaqdan böyüyə əhliyar oldun.*

*Hər sözün-söhbətin bir el məsəli,
Gülüşün ləzzətli, sözün məzəli.
Mən nə söyləyim ki, tapaq təsəlli?
Elin sevgisiylə bəxtiyar oldu.*

*Adıca,
Sadəcə,
Əhliman oldun!
Əhliman oldun!*

Allah rəhmət eləsin. AMİN!

Vidadi Qurbanov

Mistefa bi heyeteke japonî re behsa nehêlana bêkariyê kir

İro, li Hewlêrê, heyeteke sefaretxaneya Japoniyayê a li Bexdayê ku ji Kîn Mokayîwezîrê şewermend û çigirê mabûsê sefaretxaneyê û Yoçî Yamada berprisê beşê bazirganiyê pêkhatibû, serdana fermangeha təkeliyên derve kir û ji aliyê Felah Mistefa berprisê təkeliyên derve yê hikûmeta herêma Kurdistanê ve hatin pêşwazî kirin.

Şandeya sefaretxaneya

japonî behsa pirojeyê hikûmeta japonî, yê ku beriya çend rojan li herêma Kurdistanê dest pê kirî kir û got ku ew pirojeya bi serperîştîya rêxistina UNESCO yê ye û armanc jê behêlan bêkariyê ye di nav genc û ciwanan de.

Heyeta mêvan herwesa got ku hikûmeta Japoniyayê dixwaze di warên cihê de təkeliyên xwe digel herêma Kurdistanê, di çarçoveyê

bernameyê navdewletî bo alîkarîkirina Îraqê, xurt û berfireh bike.

Felah Mistefa ew pirojeyê hikûmeta japonî bilind nixan dî got ku vekirina kursên pîşeyî û rahênan ji bo genc û ciwanan, ji bo kêmkirina rêjeya bêkariyê di nav ciwanan de pêngaveke giring e.

Herwesa, Mistefa, behsa rewşa herêma Kurdistanê û siyaseta hikûmeta herêma Kurdistanê a di warê bihêzkirina təkeliyên siyasî, diplomasiyê, aborî û bazirganî digel welatên cihanê kir û daxwaz ji heyeta sefaretxaneya japonî kir û sewyeya nûneratiya xwe li herêma Kurdistanê bilind bikin û şirket û kompaniyên japonî teşwîq bikin kul i herêma Kurdistanê sermayeyê xwe di warê hibirîne de birazçînin. a

Tirkiyê yekemîn welat e serxwebûna Kurdistanê nas dike

Malpera Dîplomasiyê ya Îranî di mijareke şîrovekarî de ragihand: "Eger Herêma Kurdistanê serxwebûna xwe ragihîne, Tirkiyê wek welatê yekemîn wê serxwebûnê nas dike."

Malpera Dîplomasiyê ya Îranî ku taybet e bi pêwendiyên navneteweyî û siyaseta derve ya dewletan û nêzîkî hikûmeta Komara İslamî ya Îranê ye, di raporekê de bi navê "İraq, eniya nû ya hevrikiya Îran û Tirkiyê" berjewendiyên Îran û Tirkiyê li İraqê lêkolîn dike. Di beşekî raporê derbarê Herêma Kurdistanê û egera serxwebûnê de hatiye diyarkirin ku: "Serxwebûna Herêma Kurdistanê bûye rojeva karê liderên herêmê. Xurtbûna desthilata kurdan û avêtina gavan ber bi serxwebûnê mijareke hestiyar e ku bandorê li ser tevahiya deverê dike. Tirkiyê her çiqasî li gel pirsê kurd rûbirû ye û çend sal in li dijî kurdan şer dike, lê derbarê serxwebûna Herêma Kurdistanê ji aliyekî din ve li vî pirsê dinêre."

Malpera Dîplomasiyê ya Îranî derbarê egera serxwebûna Herêma Kurdistanê û karvedana Tirkiyê dibêje: "Eger dewleteke serbixwe li Herêma Kurdistanê bê ragihandin, berevajî dijîtiya Îran, İraq û Sûriyê; Tirkiyê dibe welatê yekemîn ku wê dewletê bi awayekî fermî nas dike. Pêdiviya Tirkiyê bi jêderên enerjîyê heye û ragihandina dewleteke kurdî ya hevbenda Tirkiyê di berjewendiyên Enqere de ye û Tirkiyê bi hêsanî digihe çavkaniyên enerjîyê." Tecrûbeyê desthilatdariya kurdî xaleke din e ji rapora malpera îranî: "Piştî şerê kendavê yê yekemîn û danîna navçeyê dijî firîne, navçeyê kurdan ya heya cihêkî serbixwe dirust bû û bi vî awayî karibûn ezmûna desthilatdarî û karûbarê birêvebirina welat bidest bînin." Ew malper federalîzmê wek sedemekî parçebûna İraqê dibîne: "Destûra herdemî ya İraqê li sistema federe ji bo birêvebirina İraqê mikur hatiye û her lewma jî yekîtiya neteweyî li İraqê pir lawaz bûye û İraq li ser kurd, sunî û şîeyan dabeş kiriyê."

Специальный представитель президента России встретился с руководством Курдистана

Как мы уже сообщали, 30 мая в Салахаддине президент Масуд Барзани встретился со специальным представителем Президента России по Ближнему Востоку, заместителем министра иностранных дел Михаилом Богдановым для обсуждения вопроса об укреплении связей между Россией и Курдистаном.

Заместитель министра иностранных дел Богданов заявил, что его правительство стремится опираться на исторические связи и дружбу между народами России и Курдистана. Россия хочет развивать существующие отношения, включая сотрудничество в области торговли, экономики и энергетики, сказал он. Он передал письмо от министра иностранных дел России Сергея Лаврова - приглашение президента Барзани посетить Москву для продолжения переговоров по укреплению отношений.

Принимая приглашение, президент Барзани заявил, что правительство Курдистана (КРГ) также стремится к укреплению связей с Россией, добавив, что есть много областей для потенциального сотрудничества между двумя сторонами.

Делегация также встретилась с премьер-министром Нечирваном Барзани.

"Мы рады этой возможности обсудить дальнейшее развитие связей между русским и курдским народами",

сказал премьер-министр, добавив: "Это символично, что Россия - наш давний друг, стала одной из первых стран, открывших Генеральное консульство в Эрбиле".

Заместитель министра сказал, что он был впечатлен безопасностью и стабильностью Курдистана, а также высокими темпами развития и прогресса. Он сказал, что хотел бы видеть здесь больше русских компаний.

С о п р о в о ж д а ю щ и й специального представителя Президента России был, председатель Союза нефтегазопромышленников России и бывший министр нефти, г-н Юрий Шафраник, рассказал о планах русских нефтяных и энергетических компаний рассмотреть инвестиционные возможности в Курдистане.

Обе стороны обсудили важные события, которые происходят в Ираке и в регионе в целом, а премьер-министр отметил, что Ирак находится в переходном

состоянии и в условиях политического кризиса в стране.

"Мы стремимся к федеральному Ираку, который обозначен в Конституции", сказал он. "Текущие события в секторе нефти и газа продолжают происходить в соответствии с федеральной конституцией, и мы продолжаем развитие этого сектора на благо всего Ирака".

В ходе отдельной встречи, руководитель иностранных дел КРГ Фалах Мустафа проинформировал делегацию о том, что КРГ хотело бы открыть официальное представительство в Москве.

С п е ц и а л ь н о г о представителя президента России сопровождали также посол России в Ираке Илья Моргунов, генеральный консул в Эрбиле Валерий Поспелов, и некоторые из его старших сотрудников.

Во встречах с делегацией также приняли участие министр природных ресурсов, доктор Ашти Хаврами и другие должностные лица.

Украинская делегация обсудила партнерские инициативы с Курдистаном

Начальник департамента иностранных дел КРГ, министр Фалах Мустафа во вторник приветствовал генерального директора Четвертого территориального управления украинского Министерства иностранных дел, г-на Игоря Полиху и сопровождающую его делегацию в связи с их первым визитом в Ирак и Курдистан. Игорь Полиха посетил регион, чтобы изучить возможности для развития сильных политических и экономических отношений между Республикой Украина и Курдистаном.

Министр Мустафа

приветствовал делегацию в Курдистане, и подтвердил, что Региональное правительство Курдистана также заинтересовано в развитии более тесных связей.

"КРГ поддерживает политику открытых дверей для членов международного сообщества", - сказал он. "Мы извлекли пользу из опыта и ноу-хау международных компаний и организаций в работе по достижению всего нашего потенциала, и мы даем эти же преимущества и возможности всем компаниям, которые существуют здесь, в регионе", - добавил он.

Г-н Полиха сказал, что он был впечатлен прогрессом и развитием, происходящими в Курдистане, отметив, что украинский бизнес очень заинтересован в работе в регионе, и что его правительство стремится к дальнейшему развитию отношений в ряде важных отраслей.

"КРГ твердо привержено работе с государственным и частным секторами в целях обеспечения дальнейшего роста в регионе и достижения максимальной выгоды от этого для нашего народа", - министр сказал Мустафа.

Обе стороны согласились с необходимостью проведения более регулярных встреч между политическими лидерами для того, чтобы лучше укрепить двусторонние отношения, и обсудили ряд конкретных партнерских инициатив, включая программы обмена потенциалом и передовым опытом.

Министр Мустафа призвал делегацию поговорить со своим правительством о возможности создания дипломатического присутствия в Эрбиле, чтобы обеспечить прямую связь между правительствами и более эффективно содействовать расширению торговых и культурных связей между народами.

Европа поддерживает сирийских курдов, говорит курдский лидер

Болгария и Великобритания поддерживают курдский вопрос в Сирии, заявил глава комитета по внешним связям в курдском Национальном совете Сирии, добавив, что до сих пор оппозиции Сирии не удалось собрать достаточно сил, чтобы свергнуть президента Башара аль-Асада.

Абдул Хаким Башар сказал: "В последние несколько дней Болгария и Великобритания выразили свою поддержку и сочувствие курдской проблеме в Сирии. Обе страны подтвердили, что сирийская оппозиция должна относиться к курдам как к нации в стране и признать их права... Болгария и Великобритании выразили свою поддержку после аналогичных заявлений США, Франции и России..."

Член комитета по внешним связям Бро Камаран заявил, что поддержка Европы крайне важна для успеха курдского вопроса.

Доклад о детях-заключенных будет обсуждаться в ООН

Положение детей в турецких тюрьмах будет обсуждаться в ходе сессии Комитета ООН по правам ребенка в Женеве 29 мая-15 июня. В повестка дня 60-й сессии Комитета доклады по семи странам: Кипр, Вьетнам, Турция, Непал, Австралия, Греция и Алжир. На заседаниях Комитета будут оценены процедуры по реализации Конвенции ООН о правах детей в упомянутых странах, а так же будут оценены доклады по каждой стране. Доклад Турции должен будет осветить тот факт, что турецкое государство не признает права курдского языка, культуры, образования и личности в процессе защиты прав ребенка. Согласно данным Ассоциации по правам человека, по состоянию на конец 2011 года в тюрьмах Турции побывали 2309

детей и 90,94 процента из них были взяты под стражу без применения штрафных санкций. Тем не менее, эти цифры растут с каждым днем. Последние массовые аресты произошли в городе Мерсин, где 15 детей были отправлены в тюрьму (для взрослых) по обвинению в совершении преступлений, связанных с терроризмом. С другой стороны, бесчеловечное обращение с детьми в тюрьме "Позанти" все еще остается на повестке дня. Ряд неправительственных организаций, в том числе Женевский курдский центр по правам человека и Управление курдских женщин за мир, призвали Комитет ООН по правам ребенка принять немедленные меры относительно систематической практики сексуального насилия и пыток в отношении детей в "Позанти" и других тюрьмах Турции.

ДИПЛОМАТ

№ 20 (168) 28 Мая - 03 Июнь 2012 ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

ПОСЛЕДНЯЯ

страница

Посол США нанес прощальный визит в Курдистан

Президент Масуд Барзани принял посла США Джеймса Джеффри в воскресенье во время его прощального визита в Курдистан по случаю завершения срока его пребывания в Ираке.

Посол Джеффри поблагодарил президента Барзани и Региональное правительство Курдистана за их важную роль в течение двух лет его пребывания на посту в Ираке.

"Я благодарю вас за вашу поддержку и взаимодействие. Под вашим руководством Курдистан добился значительного роста и процветания и защищать этот успех является частью политики США в Ираке", - заявил отбывающий посол, который по плану покидает Ирак в конце этой недели.

Президент Барзани и посол Джеффри обсудили текущий политический кризис в Ираке и предпринимаемые усилия к его разрешению, особенно недавние встречи,

проведенные в Эрбиле и Наджафе.

Посол подтвердил приверженность США демократическому процессу в Ираке и сказал, что его правительство будет поддерживать любые решения, которые примет иракский народ в рамках демократического и конституционного процесса.

Посол Джеффри занял должность посла США в Ираке в августе 2010 года, когда он сменил посла Кристофера Хилла. До этого назначения он был послом США в Турции. До этого он занимал должность главного советника Госдепартамента США по Ираку, заместителя главы миссии в Багдаде, и временного поверенного в делах США в Ираке.

Ожидается, что Джеймса Джеффри в ближайшее время заменит на посту Бретт Макгурк (Brett McGurk). Господин Макгурк предложен на этот пост президентом США Бараком Обамой 27 марта, и он ожидает утверждения Сенатом США.

На прощальной встрече также присутствовал глава администрации президента Барзани д-р Фуад Хуссейн и руководитель департамента внешних связей Регионального правительства Курдистана, министр Фалах Мустафа.

Флаг Курдистана поднимут в Брюсселе

Флаг Курдистана официально поднят перед представительством Регионального правительства Курдистана (КРГ) в Брюсселе в четверг, 31 мая. Представители курдских политических партий и организаций из всех частей Курдистана, присутствовали на церемонии.

"Поднятие флага Курдистана в Брюсселе, является важным шагом в истории нашего народа и одной из наших целей. Мы надеемся, что позитивное развитие событий приведет курдов к свободе и независимости", сказал глава Миссии КРГ в ЕС Карлос Курди. "Если нынешний режим Ирака будет развиваться в направлении диктатуры, нашим единственным решением будет независимость, но мы надеемся, что все эти процессы будут происходить в условиях мира и взаимопонимания, без насилия и войн. Одно несомненно, народ Курдистана никогда не

примет новую диктатуру".

После падения режима Саддама Хусейна, Курдистан установил дипломатические отношения и открыл представительства во многих странах Европы и в США. Миссия КРГ в ЕС в Брюсселе, что особенно важна, потому что здесь находятся стратегические штаб-квартиры ряда международных организаций - Европейского союза, НАТО и многих сотен иностранных неправительственных организаций и аналитических центров, сообщает ekurd.net.

ТАЛАБАНИ ПОПРОСИТ СПИКЕРА ПАРЛАМЕНТА ОТОЗВАТЬ ДОВЕРИЕ АЛЬ-МАЛИКИ

Президент Ирака Джаляль Талабани обратится в ближайшее время к спикеру парламента Усаме Нуджаифи с просьбой поставить на голосование вопрос о вотуме доверия премьер-министру Нури аль-Малики, сообщил источник из списка Иракия. За то или иное решение о судьбе премьер-министра должны проголосовать 50% депутатов плюс один, противники Малики собрали 164 голоса, как раз это количество необходимо, чтобы отправить премьер-министра в отставку.

Ирак: Арабские страны могут начать войну из-за питьевой воды

Глава правительства Ирака Нури аль-Малики заявил, что проблемы с питьевой водой могут спровоцировать войну между арабскими государствами, сообщает ВВС.

На пресс-конференции в Багдаде он призвал к совместной работе по предотвращению конфликта в ближневосточном регионе. По его словам, главными проблемами являются опустынивание и неправильное распоряжение водными ресурсами, передает "Интерфакс".

Ранее в докладе Директора национальной разведки США говорилось, что в ближайшие 10 лет не стоит ждать глобальной войны за воду, однако вероятность конфликта будет повышаться, так как к 2030 году мировая потребность в питьевой воде на 40% превысит

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:

**TAHİR SÜLEYMAN
İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:
TAHİR SİLƏMAN
УЧЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:**

**ТАХИР СУЛЕЙМАН
Tel: +994 50 352-33-18**

**Xüsusi müxbir:
Ramiz CƏBRAYILOV,
SAKİT Ç IRAQLI**

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

www.diplomata-kurdi.com

Ünvan: Bakı şəhəri, 40 küçə S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnısan: Bakı 40 soyaq S.Mehmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку 40, улица С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

**Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnilib və "Bəxtiyar-4" mətbəəsində çap olunmuşdur.
e-mail: diplomat_gazeti@box.az
Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966
BUSB-un Sabunçu rayon filiali
VÖEN 1800061582
H/h 438010000
Sifariş: 4500**